

Қишлоқ

ҲАҚИҚАТИ

1988 йил 8 июнь

ЧОРШАНБА

№ 129-130 (4.325-4.326)

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади

Душанбадан ташқари ҳар кун чиқади

Баҳоси 3 тийин

Маккажўхорилик Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети ва «Қишлоқ ҳақиқати» оталигида

МУНОСАБАТ ҲАМОН ЭСКИЧА

Шу кунларда маккажўхори парвариши қизғин паллага кирди. Мўл ҳосил тўлаш кўп жихатдан айтилган ағротехник тадбирларнинг сифатли бажаришга, дала ишларини яхшироқ тўғйишга боғлиқ. Лекин шу ўринда дилин равишда бир нарсани айтиш лозим: Ўзбекистон ССР Статистика давлат комитетидан олинган маълумотга кўра 30 майгача республикамизда маккажўхори 270.888 гектар ўрнига 246.817 гектарга экилган. Шунинг ўзиде дала маликасига ҳамон етарли эътибор берилмаётганини кўрсатади.

Хўш, жойларда маккажўхорининг аҳоли қалай? Экин парвариши қўйилганда йўлга қўйилгани? Мўл-кўл қаҳрабо дон, қўлаб чорва озуқаси етиштириш учун тармоқ ходимлари ва айтиқса уни оталиққа олган ёшлар қандай ишлашмоқда? Вазиятни яхшилаш, ишни қайта қўриш талаблари даражасида ташкил этиш учун комсомол ташкилотлари, йигит-қизлар нима қилишарди? Ана шу саволларга жавоб топиш ниятида Сирдарё ва Жиззах областларида бўлди.

СИРДАРЁ

Бултур областда 92 та маккажўхорилик комсомол-ёшлар бригадалари 4.705 гектар ерда деҳқончилик қилишди. Уларнинг 58 таси плани муваффақиятли ўтказди. Умуман ҳар гектар ердан мўл-жалдаги 31,4 центнер ўрнига 32,7 центнердан қаҳрабо дон йиғиштириб олинди. Бу республиканинг ўртача кўрсаткичидан кам. Шу босдан уларнинг ишларини кўнгилдагидек деб бўлмайди.

Бу йил сирдарёлик маккажўхорилик жами 23.081 гектар ерда, шу жумладан 13.570 гектардан дон учун экин ўстирмоқдалар. 75 та комсомол бригадалари 3.830 гектарда дала маликасини парвариш қилишарди. Област комсомол комитетида йил босдан қатор тадбирлар белгилаб, амалга оширилганлиги билди. Жумладан, комсомол-ёшлар коллестивларининг етакчилари тўлиқ аттестациядан ўтказилган, уларга илгор усулларда ишлаш бўйича махсус ўқувлар уюштирилган ва ҳоказо.

Бойвутлик ёшлар бултур ўзларига бириктирилган 790 гектар ернинг ҳар гектаридан 42,1 центнердан қаҳрабо дон тайёрлашди. Пушқин номли совхоздаги комсомол-ёшлар бригадалари топирилган 120—125 процент урдадиллар. «Коммунизм» колхозининг Мурод Мелибоев бошлиқ коллестиви эса гектардан 70 центнердан хирмон кўтарди.

Район комсомоллари бу йил 943 гектар майдоннинг ҳосилдорлигини ўртача 50 центнерга етказиш мажбуриятини олганлар. Биз «И Май», Пушқин номли совхозларнинг маккажўхори пейкаларида бўлган мумкинлигига ишонч ҳосил қилдик. Ёшлар олдинкидан шундай мумкинлини кўндаланг қўйишди: улар ўз кучлари билан дала шайлоларни қўриб олишни ишташди. Лекин унинг имкони бўлмайди. «Коммунизм» колхозиде қўрилш материаллари топилаётди. «Галаба» совхозиде уларни сотиб олиш учун мобайл йўқ. Бизнингча, бу масалада ҳўжалиқларнинг раҳбарлари ердан кўрсатишлари, ёшларнинг гайрат-шижовини оширишга қўмақлашувчи барча тадбирларни қўришлари, уларнинг ташаббусларини қўлаб-қувватлашлари лозим.

Ховос районидеги «Фарҳод» совхозининг 2-бўлимга қарашли Хайитбой Примулов бошлиқ бригада ишларидан қувондик. Коллестив дала маликасини ағротехника қондалари асосида парвариш қилаётти. Бироқ ёш маккажўхориқорларга етарли шарафот яратилмаган. Дала шайлони йўқ. Газета-журналлар ўқиш, маданий ҳордиқ чиқариш, тушлик

қилиш учун қулайроқ жой излашади. Район комсомол комитетининг биринчи секретари Абдунаби Тўраев аҳолини тузатишга ваъда берди.

Гулистонлик ёшлар ўтган йили плани ошқириб бажаришганди. Бу йилги ҳаракат қандай бўлаётти?

— Бултур 17 та комсомол бригадаси гектаридан 33,5 центнер ўрнига 39,1 центнердан қаҳрабо дон йиғиштириб олганди, — деди район комсомол комитетининг бўлиқ мудири А. Исоқов. — Йигит-қизлар жами маккажўхориқорининг 60 процентиде меҳнат қилишди, районнинг ўртача кўрсаткичидан юқори ҳосил етиштирдилар.

Афсуски, бу йилги ишлар кўнгилдагидек эмас. Район бўйича 1.758 гектар майдонда дон учун маккажўхори ўстирилётган бўлсе, шундан етиги 324 гектариде комсомол-ёшлар бригадалари ишлашарди. Улар сонини ўртача қисқарди. Навоий номли колхозда Юрғалоқ Изатов бошлиқ бригададаги экин ҳолатини кузатдик.

50 гектар майдондаги экинни бегона ўт босган, қемчи ўсиб ётди. Бригада аъзоларидан А. Қорабоев ва Ж. Чўлиев билан сўхбатлашдик.

— Ёмириде инвб, қотиб қолган ўғитларни зўрга майдалаб далага сояламиз, — дейишди улар.

— Қаерда тушлик қилаётиришди? Дам олиш қандай бўлаётти?

— Дарахлар соясида овқатланамиз, ҳордиқ чиқарамиз... Ленин номли колхозда Ҳамидулла Исоқов бошлиқ ёшлар бригадаси бор.

30 гектар майдонни бешта оила бўлиб олган, — деди бригадир Х. Исоқов. — Иш пудрат асосида ташкил этилган.

Бироқ маккажўхориқор ишлаётган кишилар янги усулдан мўл-жал баҳарар эканлар. Одамлар ўртасида тушунтириш ишлари яхши йўлга қўйилмаган.

Сирдарёлик комсомоллар, ёшлар штаблари тармоққа оталиқ бўйича етарли ташаббус кўрсатмаёттилар. Маккажўхори етиштиришда кескин бурлиш ясаган иштиёқ йўқ, ҳамма жойда эскича муносабат ҳукмрон.

ЖИЗЗАХ

Ўтган йили област маккажўхориқорлари топирилган урдадилларди. 10.300 гектар майдондан 60,9 центнер ўрнига 27,8 центнердан қаҳрабо дон тайёрланди. Бунда комсомолларнинг «ўлуши» шундай бўлди: 99 та ёшлар коллестивлари 4.966 гектарда деҳқончилик қилиб, гектаридан 39,7 ўрнига 31,4 центнердан дон олдишди. 56 та бригада плани бажармади. Жиззах, Дўстлик,

Мирзачўл, Октябрь районларининг ёш маккажўхориқорлари айтиқса қолдиқликка йўл қўйди. Кўриниб турибдики, бултур дала маликасига комсомол оталиғи сезилмади, ҳосилдорлик паст бўлди.

Бу йил иш яхши бошланди. Экин вақтида тугалланди. Жами 16.757 гектарга, жумладан 11.548 гектарга дон учун уруғ қадалди. Айтилган пайтда парвариш ааж олдирилмоқда.

Хўш, ёшлар қолдиқлик доғини ювиш учун нима қилишарди? «Ўз экинларига оталиқ масъулиятини қандай тушунтиришарди?»

— Бу йилги режаларимиз қатъий, — дейди област комсомол комитетининг биринчи секретари Умаржон Абдурахмонов. — Област партия комитети билан аҳолини чуқур ўрганиб чиқдик. Ишда ўзгартириш ясаш ниятида зарур чора-тадбирлар белгиланди. Маккажўхори ва бошқа озуқа экинлари парваришга, улардан мўл ҳосил етиштириб, белгиланган топириқларни муваффақиятли бажаришга бутун куч-гайратини сарфлаб етказдик.

Бу гаплар қанчалик тўғрилигини билиш мақсадида Дўстлик райониде бўлдик. Ленин номли совхозда маккажўхори сөрвек ўсватган пейкаларини мамнуният билан кўрдик. Саркисов номли совхозда ҳам экин ривожини дуруст. Лекин дала ишларида комсомол комитетларининг, ёшларнинг иштироки аз. Коллестивлар ёши, касби қандайлигини қатъий назор комсомол-ёшлар бригадалари деб қайд этиб қўйилган.

Район комсомол комитетининг секретари Қаршибой Қудратов маккажўхори етиштириш бўйича бу йилги режалар ҳақида оғиз очолмади. Бултур районда 23 та комсомол бригадаларидан 15 таси плани бажармади. Ёшлар 906 гектар ернинг ҳар гектаридан мўл-жалдагидан 10,6 центнер кам, яъни 25,9 центнердан дон йиғиштириб олишди. Бу йил маккажўхори ўстирилган 43 та бригададан 29 таси комсомол коллестивлари деб ҳисобга олинган. Қоғозда шундай, аслида оталиқ қўнгилдагидек эмас.

Мирзачўлик ёш маккажўхориқорларнинг ишидан ҳам қониқиб ҳосил қилмадик. Бу ерда бултур 23 та коллестив плани бажармади. Жорий йилда 24 та комсомол бригадалари тузилди. Уларга ўтган йилгидан 251 гектар оз, яъни 1.221 гектар майдон бириктилд. Демак, оталиқдаги тармоқда ёшларнинг роли қўлайиш ўрнига қамайди.

Ҳа, қўриқ Жиззах областиде бу йил маккажўхориға комсомол оталиғи қулайиш ўрнига сўсийди. Тармоқда йигит-қизлар иштирокини фаолаштиришда, ишни ташкил этишда чинакам ташаббускорлик кўрсатилмаётти. Комсомол комитетлари жойлардаги аҳолини чуқур ўрганишлари, мавжуд кемчиликларни тезда бартараф этишлари лозим.

И. ТУРСУНОВ,
Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг инструктори.

Э. ИБРОҲИМОВ,
«Қишлоқ ҳақиқатининг» махсус муҳбири.

(ЎзТАГ).

Мирзачўл районидеги «Ўзбекистон» совхозининг Қудрат Тоҳиров бошлиқ 5-бригадаси даладарини маккажўхори ниҳоллари қўлаб олди. Қаҳрабо дон бўвёдорлари бу йил ҳар гектар майдондан 60 центнердан маккажўхори донини йиғиштиришга бел боғлашган.

СУРАТЛАРДА: 1. Пешадам механизатор Бурҳон Боёров ва миришқор сувчи Ҳамроқул Қодиров. 2. Маккажўхориқорда.

Ш. ИБРОҲИМОВ фотолари.

СССР Олий Советининг ҚАРОРИ

«СССРДА КООПЕРАЦИЯ ТЎҒРИСИДА»ГИ СССР ҚОНУНИНИ КУЧГА КИРИТИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА

«СССРда кооперация тўғрисида»ги СССР Қонуни қабул этилиши муносабати билан Совет Социалистик Республикалар Иттифокнинг Олий Совети қарор қилди:

1. «СССРда кооперация тўғрисида»ги СССР Қонуни 1988 йил 1 июлдан кучга киритилсин.

«СССРда кооперация тўғрисида»ги СССР Қонуни 22-моддасининг 3-бандида қўзда тутилган қолхозларнинг мол-мулкни страховани қилиш тартиби, 34-модданинг 4-бандида қўзда тутилган қолхозлар ва бошқа қишлоқ ҳўжалиқ кооперативлари маҳсулотининг нархлари, кооперативларнинг табиий ресурслардан фойдаланганлиги учун рента тўловлари 1991 йил 1 январидан кучга киритилсин.

СССР Министрлар Совети меҳнатнашларнинг пенсия таъминоти тўғрисидаги янги қонунни ишлаб чиқиш чоғида «СССРда кооперация тўғрисида»ги СССР Қонунининг 25-моддаси 5-бандида қўзда тутилган қолхозлар аъзоларининг пенсия таъминоти ҳамда уларнинг қолхозда ишлаган вақтини давлат пенсияларини ҳамда давлат социал страховани нафақаларини таъинлаш пайтида меҳнат стажига қўшиб ҳисоблаш шартларини биринчи галда кучга киритишни қўзда тутсин.

Кооперативларда ишловчи кишилар даромадларида ортиб борувчи шкалага мувофиқ солиқ солишни жорий этиш тартиби ва муддатлари ССР Иттифоқи қонун ақтларида белгилаб берилсин.

Кооперативларнинг акцияларини ҳамда бошқа қороз пулларини чиқариш ва муомалага киришти шартлари СССР Министрлар Совети аниқлаб берадиган тартибда белгилансин.

2. ССР Иттифоқи ва иттифокдош республикаларнинг қонунлари «СССРда кооперация тўғрисида»ги СССР Қонунига мувофиқ ҳолга келтирилсин ва иттифокдош республикаларнинг амалдаги қонун ақтлари қўлланилаверсин, чуқури бу қонун ақтлари мазкур қонунга зид эмас.

3. СССР Олий Совети Президиумига ССР Иттифоқининг қонун ақтларини 1989 йил 1 январгача «СССРда кооперация тўғрисида»ги СССР Қонунига мувофиқ ҳолга келтириш топирилсин.

4. СССР Министрлар Совети 1989 йил 1 январга қадар: СССР ҳукуматининг қарорларини «СССРда кооперация тўғрисида»ги СССР Қонунига мувофиқ ҳолга келтирсин;

СССР министрликлари, давлат комитетлари ва идоралари ўзларининг ушбу қонунга зид келадиган норматив ақтлари, шу жумладан инструкциялари қайта қўриб чиқилиб, бекор қилинишини таъминласинлар.

5. Иттифокдош республикаларнинг Олий Советларига иттифокдош республикаларнинг қонунларини «СССРда кооперация тўғрисида»ги СССР Қонунига мувофиқлаштириш топирилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг раиси

А. ГРОМИКО.

СССР Олий Совети Президиумининг секретари

Т. МЕНТЕШВИЛИ.

Москва, Кремль,
1988 йил 26 май.

ТАБИАТ БИЛАН ИТТИФОҚ БЎЛИБ

7 июнь кунин Фарғонада иш бошлаган Бутуниттифоқ семинар-кеңаш ўсимликларнинг ҳимоя қилишининг илгор биологик методларини айтиш жорий этишга бағишланди. Кеңашини КПСС Марказий Комитети қишлоқ ҳўжалиқ ва озиқ-овқат саноати бўлими мудирининг ўринбосари Г. Г. Сергеев очди.

Мамлакатимизда ўсимликларнинг зараркундалари ва касалликларига қарши уларнинг табиий қушналари — ҳашаротлар ва микроорганизмлар ёрдамида курашишда бой тажриба тўпланган. Бундай ҳашаротлар ва микроорганизмлар дон ва дўнақли-дон экинларини, боғ ва тоқорларни, саба-зор экинлари ва ғўзани ҳимоя қилиш учун турли реги-онларда муваффақиятли қўлланилмоқда. Сунгги йилларда бу соҳада олимлар ва амалиётчиларнинг қўлғина янги ишланмалари пайдо бўлди. Натигада ўсимликларни ҳимоя қилишининг биологик воситалари улуғи анча қўлайди. Мамлакатимизнинг қўлғина регионларда, шу жумладан Ўзбекистонда бу усул саноат негизига қўйилсин.

Бироқ биологик методларни жорий этишининг сўз-сўзлари, қўламли ҳозир бизни қаноатлантира олмайд. Бунга қўлғина ҳўжалиқ раҳбарларининг қўлоқлиги ва нотўғри фикрлаши, дан билан амалиёт алоқаларининг бўшлиги, жойларда мутахассислар таёйрлаш савияси-

нинг пастлиги тўқсинлик қилмоқда. Тармоқда замонавий машиналар ва механизмлар, электротехника ва автоматика воситалари секцияли билан жорий этилмоқда, ҳамма жойда экин ва яроқ-сиз ўсимликлардан фойдаланилмоқда. Натигада захарли химикатларни автономфлар билан тўла алмаштириш мумкин бўлган жойларда ҳам қишлоқ ҳўжалиқига захарли химикатларни қўлла-ниш проценти қўлғича қолмоқда. Бу эса одамлар ва атрофдаги табиат учун зарарли бўлиб, мамлакат агарар соҳаси маҳсулотининг таннарини анча ошириб юбормоқда.

Уч кунлик семинар программасига Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

Бутуниттифоқ семинар-кеңашини Фарғона водий-си ҳўжалиқларида ўсимликларни биологик метод билан муҳофаза қилиш тажрибаси, биофабрикалар ва илмий ла-бораториялар иши билан танилиш, биологик методларни ривожлантириш исти-қболларини муҳофаза қилиш киритилган.

ДАЛАЛАРДАН ДАРАКЛАР

Усмон Юсупов районидеги Ульянов номли совхозининг Аҳад Ҳақмуродов бошлиқ бригадаси қўлашларини 74 гектар майдонда деҳқончилик қилмоқдалар. Улар чигит экинни, тўлиқ гектарлар яратини қўлаш муддатларда ўтказдилар. Айтилган пайтда ниҳоллар парвариши илгорлар тажрибаси асосида ташкил этилган. Ўзгача ишлов беришда ва озиқлантиришда моҳир механизатор Фарҳод Рўзиев жонбозлик кўрсатмоқда. Бригадининг бошқа аъзолари турли юмушларини яхшироқ пухта бажаришарди. Бу борада Жумагул Эрзаарова, Гулчехра Тошева, Ҳурмат Мансурова, Асолат Аминова, Дилноза Ҳақбердиева сингарилар барчага намуна. Аҳил коллестив бу йил ҳар гектар ердан 30 центнердан оқ олтин етиштиришга бел боғлашган.

Я. РАСУЛОВ.

Боқижон Раҳматов бир неча йилдирки, Наманган районидеги «Ленинград» колхозиде бригада бошлиғи. Ҳар йили план зиедаси билан бажарилади. Қўнсада ярираб турган «Ҳурмат белгиси» ордени унинг ҳалол меҳнатига берилган муқофот.

Меҳнат аҳли жорий йилда ҳар гектар ердан 40 центнердан оқ олтин етиштириш йўлида гайрат кўрсатмоқда. Ҳозиргача жами майдон биринчи култивациядан чиқарилди, ниҳоллар озиқлантирилди, яғналаси аллақандай тугалланди. Бунинг самараси кўзга яқол ташланмоқда: айрим карталарда гўза шоналай бошлади.

Қолхозда Боқижон Раҳматов каби пахтакорлик касбини ардоқлаётган одамлар анчагина. Мувоҳон Иброҳимов шўлардан бири. У бошлиқ бригада заршунослари бу йил Ватанга 118 гектар майдондан гектар ҳисобига 34 центнердан, жами 401,2 тонна дўрона ҳади етиштиришга қўл қўйишган. Шунинг йилда парваришнинг тобора қизитишмоқда. Айтилган кунларда гўза қатор оралари яқинки ишлов берилаётти. Бунда механизатор Абдуллажон Шарипов алоҳида иборат кўрсатмоқда. У кунига 7—8 гектар пайкални сифатли култивация қилтир.

А. ҚОРАБОВЕВ.

Амулар районидеги «Коммунизм» колхозиде пахта етиштириш тўласинча пудрат усулига қўйилсин. Айтилган пайтда 1.280 гектар майдонда гўзаларни 330 онла пудрат асосида сифатли парваришларди.

Х. ОТАМУРОВОВ.

Пахтачи Районидеги Меҳнат Қизил Байроқ ордени «Коммунизм» колхозининг Қувон Бердиров бошлиқ бригадасининг дала шайлони деҳқонларнинг маданияти дам олиш жойига айлантирилган. Бригада аҳли баракали меҳнатдан сўнг бу ерда мириқиб ҳордиқ чиқариш учун барча шароит бор.

А. НАЖИМОВ.

Коммунизм Комилжон Орқов 18 йилдирки, пахтачиликда фидокорона меҳнат қилтир. Шу босдан ҳам «Коммунизм» колхозига (Валиқчи район) барча тақинлик қилтирган коллестив бу йил гектаридан 35 центнердан ҳосил қўтариш йўлида тер тўкапти.

С. ПИГИТАЛИЕВ.

Ҳўжабоб районидеги «Шарқ юлдузи» колхозиде Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси шарафига социалистик мусобақа ааж олдирилди. Маҳмад Абдуразоқов бошлиқ бригада заршунослари меҳнат беллашувда пешадамликни қўлдан беришарди.

Ч. ТУХТАНОВ.

Шаҳобддин Мирзаахмедов Марҳамат районидеги «Комсомол» йиллиги совхозиде биринчи қўлашларда пудратини қўлашлардан ҳисобланди. Ўтган йили олсин билан 10 гектар пахтазорга ишлов берди ва қўзда 40 центнердан ҳосил қўтарди. Пудратчи

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи СССРда кооперация тўғрисида

(Давом. Бошқа 2- ва 3-бетларда).

25-модда. Меҳнат ва унга ҳақ тўлаш.

1. Кооперативдаги меҳнат давлат корхоналари ва ташкилотларидаги ишчилар ва хизматчилар меҳнати билан тенг иқтисодий аҳамиятга эгадир.

Кооператив аъзоларининг меҳнат муносабатлари ушбу Қонуни ҳамда кооперативлар устави билан тартибга солинади, кооперативларда меҳнат шартномаси асосида ишловчи шахсларнинг меҳнат муносабатлари эса СССР Иттифоқи ва иттифодий республикаларнинг меҳнат тўғрисидаги Қонуни билан, ушбу Қонунда белгиланган хусусиятлари ҳисобга олиб, тартибга солинади.

2. Кооператив меҳнат ҳақида унинг унумдорлигини ошириш, маҳсулот сифатини яхшилаш, ишлаб чиқариш ва технологияни янгилашнинг мустақамлаштиришнинг энг муҳим воситаси сифатида фойдаланади.

Кооператив аъзолари ва бошқа ходимлар меҳнатига ҳақ тўлаш формалари ва системаларини мустақил равишда белгилайди. Кооперативда меҳнатга пул билан ҳам, натура билан ҳам ҳақ тўлашнинг мумкин. Меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлаш қоида тариқасида ишнинг пировард натижалари ҳисобга олиниб, коллектив, оилавий ёки шахсий пудрат принциплари асосланади. Кооператив аъзоларининг шахсий иш ҳақи уларнинг меҳнат ҳиссаси билан ва кооператив ялпи даромадининг меҳнат ҳақида ажратилган қисми миқдори билан белгиланади.

Кооператив меҳнат шартномаси асосида кооперативга аъзо бўлмаган граждани ишга жалб қилиши мумкин, уларнинг меҳнатига томонларнинг келишувига мувофиқ ҳақ тўланади.

Асосий ишдан бўш вақтида кооперативда ишлаётган кишиларга нисбатан Қонунда кўзда тутилган ўриндошлик тўғрисидаги қеклаш жорий этилмайди.

Кооперативда ишлаётган гражданиларнинг пенсияси, ўқиб жойидаги стипендияси ва асосий иш жойидаги иш ҳақи тўла миқдорда сақланиб қолади. Кооператив аъзолари ва бошқа ходимлар иш ҳақининг энг кўпи миқдори қеклаб қўйилмайди.

3. Кооператив аъзолари учун иттифодий жавобгарлигини мустақил равишда белгилайди.

Кооператив раиси, правление аъзолари ва ревизия комиссияси аъзолари (ревизор) фақат кооператив аъзолари умумий йиғилиши қарори билан, кооперативнинг бошқа раҳбар ходимларига эса, кооператив правлениесининг қарори билан иттифодий жавобгарлигини мустақил равишда белгилайди.

Кооперативда моддий рағбатлантириш билан бир қаторда юксак ишлаб чиқариш кўрсаткичларига эришганлиги, ҳалол меҳнат қилганлиги учун маънавий рағбатлантириш системаси кенг қўлланилади.

4. Кооперативдаги иш кунининг давомийлиги ва тартиби, дам олиш кунлари, отпусклар, жумладан қўшимча дам олиш кунлари бериш тартиби, шунингдек меҳнатнинг бошқа шартлари кооперативнинг ички тартиб қоидалари билан белгиланади.

Кооператив меҳнатни муҳофиза қилиш ва ҳавфсизлик текширасини таъминлаш ишлаб чиқариш иттифодий ва санитарияси чора тадбирларини амалга ошириши, бунда ҳалқ ҳўжалигининг тегишли тармоқларидаги давлат корхоналари ва ташкилотлари учун белгилаб қўйилган қоидалар ва нормаларга амал қилиши.

5. Ҳақ меҳнати билан кооператив фаолиятида қатнашадиган кооператив аъзолари ишчи ва хизматчилар билан баб-баравар социал стратегия ва социал таъминотдан фойдаланадилар. кооперативдаги иш даври меҳнат стажига қўйилади.

Кооператив аъзоси бўлган ҳомиладор аёлларга олдинги ишдаги ўртача маоши санолиб қолгани ҳолда анча енгилроқ иш берилади. Ҳомиладорлик, туғиш ва болага қараб унун отпускаси, шунингдек ҳомиладор аёлларга ҳақда ёки болали аёлларга бошқа имтиёзлар ишчи ва хизматчи аёллар учун кўзда тутилган тартибга мувофиқ берилади. Кооператив уларга қўшимча отпускаси белгиланиши мумкин. Ёш болали аёллар учун болаларга қараб зарур шартот яратиб берилади.

Кооператив ёши 18 га етмаган ва кооператив ишда қатнашадиган аъзолари учун қисқартirilган иш кун-

ни ҳамда ишчилар ва хизматчилар учун амалдаги қонунларда кўзда тутилган бошқа имтиёзларни белгилайди.

Умумий йиғилишнинг қарори билан кооператив аъзолари даромадлари ҳисобидан аъзоларининг социал таъминоти юзасидан қўшимча имтиёзлар жорий этишга ҳақлидир.

6. Кооператив социал таъминот ва социал таъминот юзасидан кооператив аъзоларида бериладиган ҳўқуқларни амалга ошириш учун давлат социал таъминот фондига аъзолари даромадларидан СССР Министрлар Совети томонидан белгиланган тартибда ва миқдорда ажратмалар топилади.

26-модда. Фан-техника таракқиятини иқтисодий рағбатлантириш

1. Кооперативнинг фан-техника таракқияти соҳасидаги фаолияти бозорда рақобат қилишга эга бўлган маҳсулотни ишлаб чиқаришга (ишлари бажариш, хизмат қилишга) қаратилиши лозим. Кооператив эҳтиёжлар ва талаблари, истеъмолчиларнинг талабини қондиришга мослашиб маҳсулотни ўз вақтида янгилаш тўғрисида ҳамхўрлик қилади. Кооператив шу мақсадда техниканинг даражани ошириш ва технологияни тақомиллаштирилади.

2. Кооператив давлат секторидagi корхоналар ва ташкилотлар билан бир қаторда шартнома асосида академия ва тармоқ илмий-тадқиқот, лойиҳа-конструкторлик ва технология институтларининг иши натижаларидан фойдаланиш ҳўқуқига эгадир.

Давлат кооперация системасида фан ва техниканинг энг янги ютуқларидан кенг фойдаланишнинг ҳар томонлама қўллаб-қувватлаиди, бошқарув органлари ва мансабдор шахсларнинг бу жараёнда тўққинлик қиладиган ҳар қандай ҳаракатларига қатъиян чек қўйди.

Давлат органлари кооперативнинг илмий-тадқиқот ва тажриба конструкторлик ишларига тақдирлар ва буюртмаларни қўриб чиқишга, шу тақдирлар билан буюртмалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилишга ҳамда улар ҳўжалик ҳисоби асосида амалга ошириладиган бугун қоралар билан қўмқлаштиришга мажбур.

3. Кооператив ўз составида ва бошқа корхоналар (ташкilotлар) билан биргаликда тадқиқотлар ўтказиш ва илмий ишланмаларни шартнома асосида ишлаб чиқаришга жорий этиш учун илмий-техника коллективларини ва бошқа иқтисодий коллективларини тузишга ҳақлидир.

4. Маҳсулотнинг (ишлар, хизматларнинг) сифати кооператив фаолияти натижаларига баҳо беришда, фан-техника таракқияти ютуқларининг жорий этилишига баҳо беришда ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлади.

Ўз маркази шарафига ҳақида ҳамхўрлик қилиш кооператив ҳар бир аъзосининг профессионал гуруҳи воситаси бўлиши лозим. Кооперативлар ва уларнинг уюшмалари (бирлашмалари) маҳсулот (иш, хизмат) сифатини яхшилаш, уларнинг рақобат қилишнинг ошириш мақсадида маҳсулот (иш, хизмат)нинг иқтисодий рағбатлантириш, савдо ярмаркаларини ўтказишга, оммавий ахборот воситалари орқали товарлар (ишлар, хизматлар)нинг кенг реклама қилишга, реклама нашрларини чикаришга ҳақлидирлар.

Кооператив маҳсулотни (иш, хизмат) сифатини нисбатан қўйиладиган талаблар, сифатини таъминлашга қаратилган зарур чора-тадбирлар СССР Иттифоқи ва Иттифодий республикаларнинг маҳсулот (иш, хизмат) сифати тўғрисидаги қонунларига мос келиши лозим.

Кооператив давлат ва истеъмолчилар манфаатларини ҳимоя қилувчи давлат стандартлари ва бошқа нормаларга, энг аввало одамларнинг ҳавфсизлигини таъминловчи, саломатлигини муҳофиза этувчи, атроф-муҳитни ҳимоя қилувчи талабларга қатъий риоя қилиниши лозим таъминлашга мажбурдир. Кооператив маҳсулотни СССР Иттифоқи қонунларида кўзда тутилган ҳўқуқлардан ташқари ишлаб чиқариш марказига ва белгиланган тартибда руҳиятдан ўтказилган товар белгисига эга бўлиши лозим.

Ишлаб чиқариш ҳаражатларининг ортиши билан боғлиқ бўлган юқори сифатли янги маҳсулотни ўзлаштириш даражиди кооперативга СССР Иттифоқи ва Иттифодий республикаларнинг маҳсулот (иш, хизмат) сифати тўғрисидаги қонунларига мос келиши лозим.

Кооператив аъзолари (иш, хизмат) таъқи бозорда рақобат қилишга эга бўлган ишлаб чиқариш фаолияти билан шўғулланувчи кооперативлар, уларнинг уюшмалари (бирлашмалари)га белгиланган тартибда бевосита экспорт-импорт операцияларини амалга ошириш ҳўқуқи берилиши мумкин.

Шунингдек, кооперативлар ва уларнинг уюшмалари (бирлашмалари) таъқи иқтисодий фаолиятининг самардорлиги ва валюта маблағларидан ишлаб чиқаришнинг ривожлантириш мақсадида экспорт ва импорт қилиш операцияларини амалга оширишлари мумкин.

Кооперативлар ва уларнинг уюшмалари (бирлашмалари) таъқи иқтисодий фаолиятининг самардорлиги ва валюта маблағларидан ишлаб чиқаришнинг ривожлантириш мақсадида экспорт ва импорт қилиш операцияларини амалга оширишлари мумкин.

26-модда. Кооперативнинг таъқи иқтисодий фаолияти

1. Кооперативлар ва уларнинг уюшмалари (бирлашмалари) таъқи иқтисодий фаолиятда актив қатнашадилар, мамлакат экономикасини мустақамлашга, унинг ҳалқаро обрў-эътиборини оширишга, валюта ресурсларини жағғариштиришга, фан-техника таракқиятини жағдаллаштиришга ва кооператив ишлаб чиқариш самардорлигини ошириш учун шартот яратишга қўмқлашадилар.

Кооперативлар ва уларнинг уюшмалари (бирлашмалари) таъқи иқтисодий фаолиятини ўз ҳаражатларини ўзи валюта билан қоплаш ҳамда ўзини-ўзи пул билан таъминлаш асосида амалга оширилади.

2. Маҳсулотни (иш, хизмат) таъқи бозорда рақобат қилишга эга бўлган ишлаб чиқариш фаолияти билан шўғулланувчи кооперативлар, уларнинг уюшмалари (бирлашмалари)га белгиланган тартибда бевосита экспорт-импорт операцияларини амалга ошириш ҳўқуқи берилиши мумкин.

Шунингдек, кооперативлар ва уларнинг уюшмалари (бирлашмалари) таъқи иқтисодий фаолиятининг самардорлиги ва валюта маблағларидан ишлаб чиқаришнинг ривожлантириш мақсадида экспорт ва импорт қилиш операцияларини амалга оширишлари мумкин.

Кооперативлар ва уларнинг уюшмалари (бирлашмалари) таъқи иқтисодий фаолиятининг самардорлиги ва валюта маблағларидан ишлаб чиқаришнинг ривожлантириш мақсадида экспорт ва импорт қилиш операцияларини амалга оширишлари мумкин.

Кооперативлар ва уларнинг уюшмалари (бирлашмалари) таъқи иқтисодий фаолиятининг самардорлиги ва валюта маблағларидан ишлаб чиқаришнинг ривожлантириш мақсадида экспорт ва импорт қилиш операцияларини амалга оширишлари мумкин.

3. Экспорт-импорт операцияларини бажаришдан иқтисодий манфаатдорлигини ва жағобгарлигини ошириш, мустақиллигини кенгайтириш мақсадида кооперативлар ва уларнинг уюшмалари (бир-

IV. ДАВЛАТ ВА КООПЕРАЦИЯ

29-модда. Давлат органларининг кооперативлар билан муносабати.

1. Гражданиларнинг СССР Конституциясида аълон қилинган кооператив ташкilotларга биралиши ҳўқуқи СССРнинг сиёсий ва иқтисодий системалари билан, кооперативларнинг Уставада белгиланган вазифаларини амалга ошириш учун зарур бўлган ишлаб чиқариш воситалари ва бошқа мол-мулкка эга бўлиш ҳўқуқини ташқил этиши билан, давлатнинг кооператив мўлкни ривожлантиришга ҳар томонлама қўмқлаштириш билан таъминланади.

2. Давлат кооперативлар ва улар аъзоларининг ҳўқуқлари ва қонуний манфаатларига риоя этилишини таъминлашга, кооперативлар манфаатларини умумхалқ манфаатлари билан тўғри қўшиб олиб боришни таъминлайди.

Давлат органлари кооперативларнинг ҳўжалик мустақиллигини ривожлантиришга ва мустақамлашга, фаолият самардорлигини оширишга мумкин қадар қўпроқ қўмқлаштиришлари, кооператив аъзоларининг иқтисодий фаолиятига ва ташаббускорлигига ҳар қандай чеклашни қўйиш қўмқлаштиришлари керак.

Кооперативларга давлат раҳбарлиги ҳалқ депутатлари Советлари ва бошқа давлат органлари томонидан мазкур қонунга қатъий мувофиқ равишда умумхалқ манфаатларини қўлаб амалга оширилади.

3. Давлат органлари ўзларига қарашли саноат, қишлоқ ҳўжалигини қурилиш корхоналари ва бошқа корхоналар (ташкilotлар) зарур қишлоқ, тўлов қишлоқнинг йўқотиши, уларнинг маҳсулотини (ишига, хизматига) талаб йўқлиги ёки «Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисида» СССР Қонунининг 23-моддасида кўзда тутилган бошқа асослар билан ўз фаолиятини тўхтатган тақдирда қишлоқ ва ўртача корхоналар базасида маҳсулот (иш, хизмат) ишлаб чиқарувчи кооперативлар тузишга қўмқлашадилар. Улар тўғатилган корхоналар (ташкilotлар) мол-мулкни томонларнинг келишувига мувофиқ янги тузилаётган, шунингдек ишлаб турган кооперативларга сотиш, топириш, ижарага беришга ҳақлидирлар.

4. Давлат оммавий-ахборот воситаларидан ва бошқа формалардан фойдаланиб кооперативларнинг фаолияти учун янада қўлағроқ идеологик шарт-шароитларни яратди, ҳамма жойда кооперативнинг ҳар бир аъзоси унда ишлаш билан мўхим иқтисодий фойдали ишни бажарётганлигини, мамлакатни иқтисодий жиҳатдан ривожлантириш, аҳолининг товарлар ва хизматларга эҳтиёжини қондиришга давлатга ёрдам бераётганлигини, англайдиган маънавий-психологик иқлимни таъминлайди.

30-модда. Ҳалқ депутатлари Советлари ва Кооперациянинг ривожлантириш

1. Ҳалқ депутатлари Советлари ва бошқа давлат органлари капитал маблағларини пул билан таъминлаш, марказлаштирилган тартибда тақсимланадиган материал-техника ресурсларига пудрат ва қурилиш-монтаж ишларини бажаришга лимитлар (фондлар) ажратиш бериш йўли билан давлат буюртмаларини бажариш асосида ҳалқ ҳўжалигини, тармоқлар ва вазифаларни, тармоқ ва регион аҳамиятга эга бўлган вазифаларни ҳал этишда кооперативларнинг иштироки рағбатлантирилади.

2. Ҳалқ депутатлари Советлари ва бошқа давлат органлари кооперативларга хил, ма-хил ёрдам берадилар: уларнинг фойдаланиши учун ҳақ олмай, шунингдек ижарага ери, ишлаб чиқариш бинолари ва бошқа биноларни, машина-ускуналарни берадилар, техника ва технологияни тақомиллаштиришда, уларнинг маҳсулотларини (иш, хизматини) реклама қилишда қўмқлашадилар, ишлаб чиқаришнинг иқтисодий жиҳатдан самарали структурасини ишлаб чиқариш ёрдам қўрсатадилар, кооперативларга турли имтиёзлар ва афзалликлар берадилар.

3. Ҳалқ депутатлари Советлари ва бошқа давлат органлари кооператив тузиш истиғини билдирган гражданилар мазкур регионда ҳозирги вақтда маҳсулотнинг (иш, хизматининг) қайси турларига талаб катта эканлигини тўғрисидаги зарур ахборот билан таъминлайдилар.

4. Ҳалқ депутатлари Советлари ва бошқа давлат органлари меҳнатни муҳофиза қилиш, техника ҳавфсизлиги, ишлаб чиқариш ҳиғиенаси ва санитарияси, ёнғин ҳавфсизлиги, ҳайвонлар ва ўсимликларнинг касалликларига қарши кураш, табиат ресурслар ва атроф-муҳитни муҳофиза қилишга оид амалдаги қонунларга кооперативлар риоя қилишини, шунингдек кооперативлар давлат бюджетига тўловлар юзасидан мажбуриятларини бажаришини, ҳисоб ва давлат ҳисобини амалга оширишнинг ўз ҳўқуқлари доирасида контрол қилиб турадилар.

5. Ҳалқ депутатлари Советлари ва бошқа давлат органлари кооперативларнинг социал жиҳатдан ривожлантиришга, шунингдек қишлоқ ҳўжалик касса-ҳисоб-китоб хизмати қўрсатишни тўғрисида қўйиш ҳўқуқига эгадир.

32-модда. Ҳисоб-китоб, ҳисобот ва контрол

1. Ишлаб чиқаришнинг ривожини тақдир этиш, пухта бажаришнинг таъминлаш, ишлаб чиқариш программасини бажаришда эҳтиом тутилган номуноаъсобликларнинг олдини олиш учун кооператив ўз фаолияти натижаларини ҳисоб-китоб қилиб боради, давлат кооперативлар учун белгилаб қўйган тартибда бухгалтерия ва статистика ҳисоботини юргизади ва унинг тўғрилиги учун жағобгар бўлади. Қонун билан белгилаб қўйилган ҳўқуқларда кооператив аъзоларининг шахсий даромадлари, шунингдек меҳнат шартномаси билан кооперативда ишловчи гражданиларнинг даромадлари даромад тўғрисидаги декларацияда тўла акти этиш керак.

Давлат белгилаб қўйган ишдаги тақсирлар бошқача ҳисоботни талаб қилиш ва тақдир этиш тақдирланади.

2. Кооператив материал, меҳнат ва молия ресурсларини, хусусан, қишлоқ ҳўжалик маҳсулотларини етиштириш ва қайта ишлаш кооперативлари (ширкатлари), қишлоқ ҳўжалик-хўнарандчилик кооперативлари, бақчилик қишлоқлари, қурилиш кооперативлари, жумладан уй-жойлар, ҳўжалик

қилиши, қонунчиликка, шартнома ва молия иттифодига риоя этилиши учун бухгалтерия ва бошқа хизматларнинг роли ҳамда маъсулиятини ошириши керак.

3. Қарз оладиган кооператив банк муассасасида шартномада белгиланадиган ҳажмда бухгалтерия ва статистика ҳисоботини тақдим этади.

Кооператив ишлаб чиқариш ва даромадлари тўғрисидаги ҳисоботда маълумотларнинг ишончли эмаслиги аниқланган тақдирда ёки бухгалтерия ҳисоботи ўз ҳўлига ташлаб қўйилган бўлса, банк қарз беришни ҳамда кооперативга касса-ҳисоб-китоб хизмати қўрсатишни тўғрисида қўйиш ҳўқуқига эгадир.

4. Кооперативнинг ишлаб чиқариш-молия фаолиятини унинг ревизия комиссияси

V. КООПЕРАТИВЛАР АЙРИМ ТУРЛАРИНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ ҚОЛХОЗЛАР ВА БОШҚА ҚИШЛОҚ ҲЎЖАЛИК КООПЕРАТИВЛАРИ

33-модда. Қолхозлар ва агроасотдаги комплекс составидаги бошқа қишлоқ ҳўжалик кооперативлари

1. Қолхоз қишлоқ ҳўжалик ишлаб чиқариш кооперативининг устун тарафиди формаси сифатида ушбу қонунда кўзда тутилган барча ҳўқуқлардан фойдаланади ва шу билан бирга қишлоқ ҳўжалик ишлаб чиқаришнинг ҳамда агроасотдаги комплексия бошқаришнинг тақдир этишнинг ўзига ҳосилган келиб чиқадиган бошқа хусусиятларга эга бўлади.

2. Қолхоз товар ишлаб чиқарадиган мустақил коллектив сифатида интеграцион ишлаб чиқариш-иқтисодий алоқалар неғизда агроасотдаги комплексининг бошқа корхоналари (ташкilotлар) билан шартнома асосида баҳамжиҳат иш олиб боради.

Қолхоз ўзига бириктиб қўйилган ер ва бошқа табиат ресурсларидан оқилона фойдаланиб аҳолининг озиқ-овқат маҳсулотларига, саноатининг асосий эҳтиёжларини қондириш мақсадида юқори сифатли деҳқончилик ва чор-вачилик маҳсулотларини етиштириш қўлайтириш бориш керак.

3. Қолхоз қишлоқ ҳўжалик ишлаб чиқариш билан бир қаторда ерлан, ишлаб чиқариш фондларини, меҳнат ва молия ресурсларини, янада тўлароқ фойдаланиш ва даромадларини қўлайтириш мақсадида фаолиятининг қонун тақдирлаб қўйилган бошқа ҳар қандай турлари: қишлоқ ҳўжалик қўмқлаштириш қўлайтириш, озиқ-овқат маҳсулотлари, ҳалқ истеъмол моллари, ишлаб чиқариш-техника мақсадларига мўлжалланган маҳсулотлар ишлаб чиқариш, савдо, ремонт ва қурилиш ишлари, корхоналарга, ташкilotларга, аҳолига хизмат қўрсатиш билан ҳеч қандай чеклашсиз шўғулланиши мумкин.

Давлат кооперативларнинг ўз территорияларида, шунингдек ўз жойларидан ташқарида фаолиятини ҳар хил турларини ривожлантиришда қолхозларга қўмқлашадилар.

4. Экинзор ерлардан ишлаб чиқариш фондларидан янада оқилона фойдаланиш, қолхўчилар ва бошқа қишлоқ ҳўжалик корхоналари ҳодимларининг меҳнат унумдорлиги ва ҳўжалик даромадларини қўлайтиришдан иқтисодий манфаатдорлигини ошириш мақсадида қолхозларда ва бошқа қишлоқ ҳўжалик корхоналарида гражданиларнинг ҳоҳишига қўра ҳўжалик ички ишлаб чиқариш-иқтисодий муносабатларининг асосий формаси сифатида коллектив ёки оила пудрати, шунингдек, ер участкалари ва асосий фондларини ижарага бериш шарт билан ҳўжалик ҳисобидagi коллективлар тузилади, уларнинг даромадлари айна шу коллективлар ҳўжалик юртишнинг пировард натижаларига боғлиқ бўлади.

Ҳўжалик шартнома асосида ҳўжалик ҳисобидagi коллективларга ўзи етиштирган маҳсулот (хизмат, иш)ни мустақил равишда реализация қилиш, олинган даромадлардан фойдаланишда, шу жумладан меҳнатга ҳақ тўлашда, давлат социал таъминот фондига солиқлар ва акратмаларини тўлашда фойдаланиш, шунингдек банк муассасасида ёки мол-ҳисоб-китоб марказида ҳисоб-китоб ҳўқуқини бериш мумкин. Бундай коллективлар ҳўжаликларнинг розилиги билан мазкур қонун асосида иш олиб борадиган бошланғич кооперативлар сифатида тузилиши мумкин.

5. Қишлоқ жойда кооперативларнинг бошқа турлари, хусусан, қишлоқ ҳўжалик маҳсулотларини етиштириш ва қайта ишлаш кооперативлари (ширкатлари), қишлоқ ҳўжалик-хўнарандчилик кооперативлари, бақчилик қишлоқлари, қурилиш кооперативлари, жумладан уй-жойлар, ҳўжалик

қилиши, қонунчиликка, шартнома ва молия иттифодига риоя этилиши учун бухгалтерия ва бошқа хизматларнинг роли ҳамда маъсулиятини ошириши керак.

34-модда. Қолхозлардаги ва бошқа қишлоқ ҳўжалик кооперативлардаги иқтисодий механизмнинг ўзига хос хусусиятлари

(Давоми 5-бетда).

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи К О Н У Н И

СССРда кооперация туғрисида

(Давоми. Бош 2, 3, 4-бетларда).

1. Колхозлар ва бошқа қишлоқ хўжалик кооперативлари иқтисодий ва социал ривожланишда тақсимлаш мустақил ишлаб чиқариш ва тасдиқлайдилар. Улар планларда ишлаб чиқаришнинг иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ структурасини белгилайдилар, бу структура энг кўп маҳсулот олиш, хўжалиқнинг ривожлантириш учун ҳамда хўжалик аъзоларининг моддий ва социал эҳтиёжларини қондириш учун зарур бўлган пул даромадлари олинишини таъминлаш керак.

2. Колхозлар ва бошқа қишлоқ хўжалик кооперативлари қишлоқ хўжалик маҳсулотларини тайёрлаш ва қайта ишлашда банд бўлган корхоналар ва ташкилотлар билан ихтиёрлиқ асосида бундай маҳсулотларни уларга сотиш юзасидан шартнома тузишлари, шунингдек бошқа ҳар қандай истеъмолчиларга ва колхоз бозорларига ўз ихтиёрлари билан сотишлари мумкин.

Агротехнология бирлашмалари, агрокомбинатлар ва бошқа аграрно-өзлашма корхоналари ва ташкилотлари бу бирлашмалар, корхоналар ва ташкилотларга нарх системаси, маҳсулот сотишнинг гарантиялашнинг таъминлаш, зарур миқдорда моддий-техника ресурсларини актириш ва бошқа иқтисодий методлар билан бирга берилган давлат буюртмаси ҳисобига шартнома асосида кооперативларнинг маҳсулот сотишнинг рағбатлантириш чораларини қўрадилар.

3. Колхозлар ва бошқа қишлоқ хўжалик кооперативлари давлат буюртмасини бажариш юзасидан шартнома асосида корхоналар ва ташкилотларга реализация қилганда маҳсулотга марказлаштирилган тартибда белгиланган нархларда ҳақ тўлашади.

Кооператив реализация қилганда бошқа маҳсулотлар нарх томонларини ахдлашувига мувофиқ белгилашда ёки хўжалиқнинг ўзи уни мустақил равишда белгилайди.

4. Давлат колхозлар, бошқа қишлоқ хўжалик кооперативлари ва халқ хўжалиги манфаатларини кўзал кооперативларнинг ихтисослашувини иқтисодий жиҳатдан рағбатлантиришда, озиқ-овқат ва ем учун дон, шунингдек сабзавот, мева, техника экинлари, чорвачилик маҳсулотларини кенг қўлдан етиштиришда ихтисослаштирилган зоналарнинг ташкил этишга, бундай маҳсулотлар етиштирилган жойларнинг ўзидан уларни мумкин қадар тўлақон қайта ишлашга қўмаклашади.

Ҳар бир зонада кооперативлар давлат буюртмасини бажариш учун сотадиган асосий ихтисосдаги деҳқончилик маҳсулотларини нархлари мазкур зоналарнинг нисбатан ёмон табиий иқлим шартноидида жойлашган кооперативларнинг ишлаб чиқариш харажатларини қоплаш ва кенгайтирилган тактирий ишлаб чиқариш учун зарур бўлган соф даромад олинишини таъминлаш лозим.

Бунда хўжалик юртишнинг даражаси пастлиги билан боғлиқ бўлган чиқимлар ҳисобга олинамаслиги керак.

Зонанинг нисбатан яхши шартноидида жойлашган ерлариди кооперативлар даромад солиғи билан бир қаторда давлатга ер сифати ва бошқа табиий иқлим шартноидидаги ҳисобга олунчирента тўловларини тўлаб турадилар.

Кооперативлар ер унумдорлигини ошириш ва уни хўжалик юртиш объекти сифатида яхшилаш натижа-сида улар оладиган даромад тўла-тўқис шу кооперативларнинг ихтиёрида қолади.

5. Ихтиёрлиқ асосида аграрно-өзлашма корхоналар, агрокомбинатлар, агрофирмалар, агрофирма-кооперативлар, агрофирма-кооперативлар иқтисодий жиҳатдан тақсимлаш мустақил ишлаб чиқариш ва тасдиқлайдилар. Улар планларда ишлаб чиқаришнинг иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ структурасини белгилайдилар, бу структура энг кўп маҳсулот олиш, хўжалиқнинг ривожлантириш учун ҳамда хўжалик аъзоларининг моддий ва социал эҳтиёжларини қондириш учун зарур бўлган пул даромадлари олинишини таъминлаш керак.

6. Давлат колхозлар ва бошқа қишлоқ хўжалик кооперативлари социал-иқтисодий ривожлантиришнинг жадаллаштириш мақсадида ерларни медиорациялаш, йўллар, уй-жойлар, мактаблар ва бошқа социал маданий объектларни қуриш, қишлоқ хўжалик экинлари зараркундаларига, чорва моллари касалликларига қарши курашиш, халқ хўжалик аҳамиятига ва социал аҳамиятга эга бўлган табиатни муҳофазаси қилиш тадбирлари ва бошқа тадбирларни амалга ошириш учун қайтариб бериш шарт билан, шунингдек қайтариб бермаслик шарт билан бюджет ҳисобидан пул билан таъминлаш мумкин.

Бундай ҳолларда давлат

бюджет ҳисобидан пул билан таъминланаётган объектларни ишта тушириш юзасидан кооперативга давлат буюртмаси беришга ҳақлидир.

35-модда. Ердан фойдаланиш учун колхозлар ва бошқа қишлоқ хўжалик кооперативларнинг жавобгарлиги

1. Колхоз ёки бошқа қишлоқ хўжалик кооперативи ўз фаолиятида ўзига бериш қўйилган асосий ишлаб чиқариш воситаси — ер, шунингдек бошқа табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш ва сақлашнинг таъминига мажбур ҳамда бунинг учун тўла жавобгардир.

Кооперативнинг айби билан экинзор ерлар ёмонлашган, тупроқ унумдорлиги пастайган, узоқ вақт мобайнида ер оборотдан чиқариб қўйилган тақдирда иттифоддош, автоном республиканинг Министрлар Совети, халқ депутатлари маҳаллий Советининг иқроия комитети кооперативга ажратилган бундай экинзор ерларни ундан қисман ёки батамом олиб қўйишлари мумкин. Бунда олиб қўйилаётган ерларда кооперативнинг маблаглари ҳисобидан қурилган бинолар ва нишоотларнинг қийматига қайтарилади.

Бошқа ҳолларда қишлоқ хўжалик ерларини олиб қўйиш чоғида ана шу ерларни олиб қўйиш муносабати билан кооператив қўрадиган экиннинг ўрни ер берилётган корхоналар ва ташкилотларнинг маблаглари ҳисобидан тўла-тўқис қопланади.

2. Экинзор ерлардан ва бошқа табиий ресурслардан ана ҳам самарали фойдаланиш мақсадида колхоз ёки бошқа қишлоқ хўжалик кооперативи зарур бўлган ҳолларда умумий йиғилишининг қарори билан ўзи ер участкаларини ижарага олиш ёки уларни бошқа кооперативларга давлат корхоналарига, шунингдек граждандарга ижарага бериш ҳуқуқига эга. Ижара муддатлари ва шартлари шартнома билан белгилашади. Ана шу ресурслардан фойдаланиш учун ижара ҳақи пул билан ҳам, натуро ҳолида ҳам тўланиши мумкин.

3. Колхоз ёки бошқа қишлоқ хўжалик кооперативи атроф-муҳитнинг ҳолатига салбий таъсир ўтказиши мумкин бўлган хўжалик ички қурилиш объектлари (чорвачилик комплекслари, минерал ўғит ва заҳарли химикатлар омборлари ҳамда шу набилири) жойлаштиришнинг табиатни муҳофазаси қилиш органлари билан келишиб олини лозим.

36-модда. Колхозлар ва бошқа қишлоқ хўжалик кооперативларнинг мулк

1. Колхоз ёки бошқа қишлоқ хўжалик кооперативнинг барча мол-мулки, шунингдек у етиштирилган маҳсулот, олинган пул маблаглари унинг мулк ҳисобланади.

Кооператив ўз аъзоларининг, корхоналар, ташкилотлар ҳамда граждандарнинг пул ва бошқа мулкрий вазосларини жалб этган тақдирда умумий йиғилишининг қарорига биноан даромадларнинг ёки маҳсулотнинг бир қисмини ана шу вазослар миқдорларига пропорционал равишда тақсимлайди.

2. Колхоз ёки бошқа қишлоқ хўжалик кооперативи аъзоларининг ишлаб чиқариш фондларидан фойдаланишнинг яхшиланган манфаатдорлигини ошириш мақсадида йиллик ўсши қийматининг ўз маблаглари ҳисобига янгида тўзалаётган асосий ишлаб чиқариш фондларининг бир қисми махсус счёта — кооператив аъзоларининг пайлиши фондига ўтказилиши мумкин.

Шу фонднинг маблаглари кооператив аъзолари ўртасида тақсимланади ва уларнинг конкрет меҳнат ҳиссасига пропорционал равишда шахсий счётага ўтказилади. Шу маблагларга ялли даромаддан ҳар йили процентлар қўйиб борилади, бу процентларнинг миқдорини кооперативнинг умумий йиғилиши белгилайди. Кооператив аъзолари ҳар йили процентлар ҳолида оладиган даромадлар уларнинг шахсий счётида жамғарилади ва кооператив аъзолари ундан ўз ихтиёрлиқ фойдаланишлари мумкин.

Пайлиқ фонднинг тузилиш ва ундан фойдаланиш тартибин кооперативнинг уста-ви белгилайди.

3. Колхознинг ёки бошқа қишлоқ хўжалик кооперативини тугатиш чоғида меҳнатга ҳақ тўлаш юзасидан ҳисоб-китоблар нихосига етказилганда кейин ва кооператив аъзоларининг шахсий счётидаги пайлиқ фонд маблаглари тўлаб бўлинган, бюджет, банклар акцияларнинг ағдарили, ва бошқа кредиторлар олдиди мажбуриятлар адо этилгандан сўнг, унинг мол-мулки тегишли колхозлар (бирлашма) кенгашининг қарарига биноан қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши учун бошқа

кооперативларга ва ўзга корхоналар (ташкilotлар)га берилади.

37-модда. Қишлоқ хўжалик кооперативи ва граждандарнинг шахсий ёрдамчи хўжаликлари

1. Колхоз ёки бошқа қишлоқ хўжалик кооперативини кооператив аъзоларининг бошқа граждандарнинг шахсий ёрдамчи хўжалигини ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратди, уларга фойдаланиш учун ер участкалари беради, ерларга ишлаб беришда, ўғитлар, ўсимликларни ҳимоя қилиш воситалари, уруғлик ва кўчат, ема-хашак ва яйловлар билан таъминлашда, чорва ва паррандаларни сотиб олишда, агротехника ва зооветеринария хизмати қўрсатишда, туяра жой бинолари ва хўжалик иморатларини қуриш ҳамда ремонт қилишда, шунингдек етиштирилган маҳсулотни сотиш ва уни қайта ишлашда қўмаклашади.

Шахсий ёрдамчи хўжалиқларнинг кооперативлар билан муносабатлари уларнинг усталари ва шартномалар билан белгиланади.

Ер участкаларининг ҳақини, шунингдек граждандарнинг шахсий мулки бўлган чорва ва паррандани парвариш қилиш нормаларини халқ депутатлари қишлоқ ва поселка Советлари, кооператив аъзоларининг умумий йиғилиши белгилайди.

2. Граждандарнинг шахсий ёрдамчи хўжаликлари колхоз ёки бошқа қишлоқ хўжалик кооперативининг ёрдамчи таъини, аввало, ўз эҳтиёжи учун қишлоқ хўжалик маҳсулотини етиштириш лозим. Шахсий ёрдамчи хўжалигига эга бўлган граждандар етиштирилган маҳсулотни хўжаликлар, матлубот кооперативлари ташкилотлари, бошқа корхоналар билан тузилган шартномага мувофиқ ва бозорда сота оладилар.

3. Колхоз ёки бошқа қишлоқ хўжалик кооперативини умумий йиғилишининг қарорига биноан экинзор ерларни ижара пудрати шарт билан кооператив аъзоларига ва бошқа граждандарга қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш ҳамда уларни шартномага мувофиқ кооперативга ёхуд матлубот кооперативига ташкилотига сотиш учун узоқ муддатга бериб қўйишга ҳақлидир. Ер билан бирга бинолар, иншоотлар, машиналар, асбоб-ускуналар ҳамда шартнома мажбуриятларини бажариш учун зарур бўлган бошқа моддий бойликлар ҳам ижарага топширилиши мумкин. Кооператив граждандарга отларни, бошқа иш ҳайвонларини, ихчам қишлоқ хўжалик техникасини улардан шахсий ёрдамчи хўжалиқдаги ишларда ва шартнома асосидаги ишларни бажаришда фойдаланиш ҳуқуқи билан сотиши мумкин.

4. Колхозлар ҳамда бошқа қишлоқ хўжалик кооперативларнинг аъзоларини қишлоқ хўжалик экинлари, иш етиштириш ҳамда чорва ва паррандаларни парвариш қилиш босқинида ишларда қатнашишга ана ҳам кенгрок жалб этиш мақсадида ёш болалар аёллар, шунингдек қариллиги, инвалидлиги учун ёки бошқа узрли сабабларга кўра иқтисодий ишлаб чиқаришда фаол қатнаша олмайдиган кишилар шахсий ёрдамчи хўжаликда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш ва уларни кооператив билан тузилган шартномага мувофиқ реализация қилиш ишларига сарфлаган вақти кооператив устави белгиланган тартибда уларнинг умумий меҳнат стажига қўйиладиган.

38-модда. Колхознинг сайлаб қўйилгандаги ваколатли органлари

1. Колхоз демократияси принципига асосланиб, колхозлар турмуши ва фаолиятига оид жорий ҳамда истибтоб масалаларини кўриб чиқиш, уларнинг иш таъбирасини умумлаштириш, тасвирларини ишлаб чиқиш ҳамда колхозларнинг давлат ҳақда қарорларни қабул қилиш учун колхозларнинг сайлаб қўйилгандаги органлари: колхозчиларнинг Бутуниттифок ва республика сөөдлари, колхозчиларнинг област, ўлка, республика (автоном республика) конференциялари, колхозлар ва килларининг район йиғилишлари ҳамда улар сайлабдилар тегишли колхоз кенгашиларни тузилади ва иш олиб боради.

2. Колхозчилар Бутуниттифок сөөди ҳар беш йилда камиди бир марта қилирилади. Зарур бўлган тақдирда Иттифок колхозлар кенгаши аъзоларидан камиди учдан бир қисмининг талабига биноан колхозчиларнинг навбатдан тақдари сөөди қилирилиши мумкин.

Колхозчилар Бутуниттифок сөөди мамлакат аграрно-өзлашма комплекс системасида колхозларнинг хўжалик аҳвалини кўриб чиқди, колхознинг намунавий Устави, шунингдек, колхоз тузумини

ривожлантиришнинг энг муҳим масалаларига доир бошқа норматив ҳужжатларни қабул қилади, ўзгартиради ва қўшимчалар киритади. Колхозлар Иттифок кенгаши сайлайди ва унинг тўғрисидаги низоми тасдиқлайди.

Колхозчилар Бутуниттифок сөөди ва колхозлар Иттифок кенгаши Қонун лоийҳалари киритиш ҳуқуқига эгадирлар.

3. Колхозлар ва уларнинг сайлаб қўйилган ваколатли органлари халқаро кооператив ташкилотларнинг фаолиятида қатнашишлари, ўзаро иқтисодий ёрдам кенгашига аъзо бўлган мамлакатларнинг бошқа социалистик мамлакатларнинг қишлоқ хўжалик кооперативлари ва ўзга корхоналари (ташкilotлар) билан, шунингдек капиталистик ва ривожланаётган мамлакатларнинг корхоналари ҳамда фирмалари билан савдо-иқтисодий, илмий,техникарий ва маданий алоқалар ўрнатиб, ҳамкорлик қилишлари ҳамда шу алоқалар ва ҳамкорлиқни ривожлантиришлари мумкин.

39-модда. Балиқ овловчи колхозлар

Балиқ овловчи колхоз балиқ овлаш, балиқчилик ва балиқ маҳсулотини ишлаб чиқариш соҳасидаги кооперативнинг асосий формаси ҳисобланади.

Балиқ овловчи колхоз асосий фаолият билан бир қаторда қонунларда тақиқланмаган ҳар қандай бошқа фаолият турлари билан чекланмаган тарзда шугулланишга ҳақлидир.

Балиқ овловчи колхозлар ихтиёрлиқ асосида уюшмалар (бирлашмалар)га бирлашчилари ҳамда ўзларининг сайлаб қўйилгандаги ваколатли органларини тузишлари мумкин. Уюшмалар (бирлашмалар) балиқ овловчи колхоз системасини ташкил этади.

ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ХИЗМАТ СОҲАЛАРИДАГИ КООПЕРАТИВЛАР

40-модда. Кооператив фаолиятининг йўналишлари. Кооперативга аъзолик

1. Ишлаб чиқариш ва хизмат соҳаларидаги кооперативлар аввало халқ истеъмол моллари тайёрлаш ва реализация қилишга ҳамда аҳолига хизмат кўрсатишга хизматлар кўрсатишга, шунингдек ишлаб чиқариш-техника учун мулкжалланган маҳсулотларини ишлаб чиқариш ва сотишга, аҳоли, корхоналар, ташкilotлар ва муассасалар учун ишларни бажаришга ихтисослашади.

2. Халқ истеъмол молларини, ишлаб чиқариш-техника учун мулкжалланган маҳсулотларини ишлаб чиқаришда ва аҳолига хизмат кўрсатишда қатнашишнинг истовчи барча граждандар кооперативларга чекланмасиз киришишлари мумкин. Давлат корхоналари, ташкilotлар ва муассасалари қайта тузилаётган ҳамда тугатилмаётган еки шатлар қиқартирилмаётган чоқда улардан бўшатилаётган ҳодимлар, шунингдек пенсияерлар, инвалидлар, ўқувчилар кооперативга киришга устуи ҳуқуқига эга бўладилар. Меҳнат шартномасига мувофиқ кооперативнинг асосий фаолиятига тааллуқли ишларни бажарувчи граждандар ҳам кооперативга кириш чоғида афзаллиқдан фойдаланадилар. Давлат кооператив ҳамда бошқа жамоат корхоналари, ташкilotлари ва муассасаларнинг ишчилари, илмий, инженер-техник ҳодимлари ва хизматчилари асосий ишларидан бўш вақтларда кооперативларнинг аъзолари сифатида ёки меҳнат шартномасига мувофиқ кооперативлар фаолиятида қатнашишлари мумкин.

Кооперативга аъзолик граждандарнинг кооператив фаолиятидаги мажбурий меҳнат иштироки билан шарт қилиб қўйилган. Давлат кооперативларини тузиш нибози остида ёлланма меҳнатдан фойдаланиб, ҳусусий корчаллик фаолияти учун кооперативлардан фойдаланиш ҳолларининг олдини олиш чораларини қўради.

Меҳнат шартномасига мувофиқ кооперативда ишта жалб этилаётган кишилар сони билан кооператив аъзолари сонининг нисбатини халқ депутатлари маҳаллий Советининг иқроия комитети кооперативнинг иқтисодий эҳтиёжини ва унинг фаолият турини эътиборга олиб белгилаб беради.

Давлат яқна тартибдаги меҳнат фаолияти билан шугулланувчи граждандарнинг кооперативларга бйрлашувини рағбатлантиради.

3. Фан-техника таракқиетини жадаллаштириш, «фан-ишлаб чиқариш» қилини қиқартириш мақсадида давлат фан ва илмий-техникарий хизмат кўрсатиш, лойиҳа, инженерлик, конструкторлик, жорий этиш хизматлари ҳамда бошқа хизматлар соҳасидаги кооперативлар

ни, товарлар, маҳсулотлар ишлаб чиқарувчи ҳамда илмий кашфиётлар ва ихтироларга, шунингдек кашфиёт ва ихтиролар авторларининг ўзлари шу кооперативларнинг ишида шахсан қатнашишга асосланган кооперативларни ташкил этишнинг бутун чоралар билан рағбатлантиради ва уларни ривожлантиришга қўмаклашади.

4. Ишчи қонун бўйича махсус билимлар ва кўникмаларни талаб этадиган кооперативларда зарур тайёрларликка эга бўлган, касб-кори жиҳатидан мос келадиган ва тегишли маълумот олган кишиларига ишлашлари мумкин.

41-модда. Ишлаб чиқариш ва хизмат соҳаларидаги кооперативларнинг халқ депутатлари маҳаллий Советлари билан муносабатлари

1. Кооператив аҳолининг талаб-эҳтиёжларига мувофиқ товарлар ишлаб чиқариш (ишлар, хизматлар кўрсатиш)ни кенгайтириш, уларнинг турларини ошириш ҳамда сифатини яхшилаш резаерлари ва имкониятларини қидириб топиб, ишта солишда, кооператив меҳнат коллективини социал ривожлантириш масалаларини ҳал этишда халқ депутатлари маҳаллий Советлари билан баҳамжиҳат ҳаракат қилади.

2. Халқ депутатлари маҳаллий Советлари халқ истеъмол молларини тайёрлаш ва аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасида давлат буюртмаларини бажаришда қатнашаётган кооперативларга, шунингдек инвалидларнинг меҳнатига асосланган кооперативларга биринчи навбатда ёрдам беради, мазкур кооперативларга бинолар ва моддий ресурсларни харид қилишда, улар аъзоларининг социал эҳтиёжларини қондиришда имтиёзлар беради.

3. Халқ депутатлари маҳаллий Советлари халқ истеъмол молларини, шунингдек уларни тайёрлаш учун хом ашё ва материалларни улгуржи савдо қилувчи област ва республика ярмаркаларида кооперативларнинг фаол қатнашишларини рағбатлантиради.

4. Халқ депутатлари маҳаллий Советлари мазкур территорияда кооперативлар тармоғини кенгайтириш рағбатлантириш чораларини қўрайтириш тегишли кооператив уюшмалари (бирлашмалари) ва давлат бошқаруви органлари билан бирлашма аъром кооперативларнинг монополиялик тендерларига, нархлар (тарифлар)нинг сунтий равишда оширилишига, харидоргир маҳсулотларини ишлаб чиқариш ва сотишнинг ҳамда хизматлар кўрсатилишини чеклаб қўйишга иқтисодий меҳнат билан қаршиллик кўрсатишлари, кооперативларнинг соғлом иқтисодий негизга ривожлантирилишига бутун чоралар билан қўмаклашишлари шарт.

42-модда. Ишлаб чиқариш ва хизмат соҳаларидаги кооперативларнинг маҳсулотини реализация қилиш

1. Ишлаб чиқариш ва хизмат соҳаларидаги кооперативлар ўзлари тайёрлаган маҳсулотини аҳолига, давлат ва кооператив корхоналари ҳамда ташкilotларига мустақил равишда, шунингдек шартномалар асосида давлат ва кооператив чакана савдоси магазинлари орқали буюмлар тайёрланган жойда ҳам, шунингдек бошқа шаҳарлар ва районларда ҳам реализация қиладилар.

Кооператив ўзи ишлаб чиқарган маҳсулотни мустақил реализация қилиш чоғида халқ депутатлари маҳаллий Советининг розилиги билан магазинлар, папакчалар, дўкончалар очиш, шу жумладан бир қанча кооперативларнинг пайчилик асосидаги иштироки билан уларни очиш мумкин. Халқ депутатлари маҳаллий Советлари шу мақсадда кооперативга зарур биноларнинг ижарасига берилишини таъминлайди.

2. Кооперативлар етиштирилган маҳсулотини аҳолига давлат ва кооператив савдосининг чакана савдо тармоғи орқали, шунингдек давлат ва кооператив корхоналари, ташкilotлари ҳамда муассасаларига реализация қилиш ҳолларида тузилган шартномалар бўйича ўз мажбуриятларининг бажарилиши учун амалдаги Қонунларда қўзда тутилган тартиб ва шартларга мувофиқ жавоб берадилар.

Давлат ҳамда кооператив савдоси корхоналари ва ташкilotлари кооперативлардан улар тайёрлаган маҳсулотни комиссияс асосларда аҳолига сотиш учун қабул қилишлари ва шу маҳсулот сотишда қараб ҳақ тўлашлари мумкин.

43-модда. Ишлаб чиқариш ва хизмат соҳаларидаги кооперативлар аъзоларининг мулкрий жавобгарлиги.

Ишлаб чиқариш ва хизмат соҳаларидаги кооперативнинг аъзолари кооперативнинг қарзлари бўйича ко-

ператив уставида қўзда тутилган тартибда, миқдорда ва шартларда жавобгар бўладилар.

44-модда. Ишлаб чиқариш ва хизмат соҳаларидаги кооперативлар тугатилган тақдирда уларнинг мулкрий соҳиби ва тақсимилаш.

Ишлаб чиқариш ва хизмат соҳаларидаги кооперативлар тугатилган тақдирда кооперативнинг мулкрий ҳисобланган бинолар, иншоотлар, машиналар, ускуналар, жиҳозлар, хом ашё, материаллар запаслари, реализация қилинмаган тайёр маҳсулот қолдиқлари ва бошқа мол-мулки шартнома нархларида корхоналар, ташкilotлар, муассасалар, шунингдек граждандарга сотилад.

Кооперативнинг мол-мулкнини сотишдан тушган пуллар ва кооператив ихтиёридаги пул маблаглари меҳнат шартномаси асосида шу кооперативда ишлаётганлар меҳнатига ҳақ тўлаш юзасидан ҳисоб-китоб қилинган ҳамда бюджет, банк, бошқа кредиторлар олдиди мажбуриятлари бажариб бўлинган, уставида қўзда тутилган тартиблар ва шартларга мувофиқ кооператив аъзолари ўртасида тақсимилад.

МАТЛУБОТ КООПЕРАТИВЛАРИ

45-модда. Муомала соҳасидаги матлубот кооперативларининг ҳусусиятлари.

1. Муомала соҳасидаги ва шу соҳага боғлиқ тарзда товар ишлаб чиқарувчи ва хизмат кўрсатувчи матлубот кооперативлари (матлубот жамиятлари) ихтиёрлиқ асосида матлубот кооперативини ташкил этидиган уюшмаларга (бирлашмаларга) бирлашчилари ҳамда ўзларининг сайлаб қўйилгандаги ваколатли органларини тузишлари мумкин.

2. Матлубот кооперативини системасининг асосий вазифалари: шаҳар ва қишлоқларда чакана савдо ва умумий оқватланган корхоналарни тармоғини ташкил этиш ва ривожлантириш, давлат савдо корхоналари ва ташкilotлари билан бир қаторда ўз аъзолари ва хизмат қилмайдиган аҳолини ўзи ишлаб чиқарган ҳамда ишлаб чиқариш кооперативларидан, давлат корхоналари, ташкilotлари ва граждандардан сотиб олинган озиқ-овқат моллари ҳамда озиқ-овқат товарлари, шунингдек давлат бозор фондидан олинмадиган моллар билан таъминлаш.

аҳолидан, колхоз ва совхозлардан қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ва хом ашёни, ёрдамчи корхоналарнинг буюмларини, ёввойи ҳолда ўсатидиган мева-яшиллар, резавор мева-яшиллар ва қўзқорин, шифобахш техника хом ашёни харид қилиб олиш ва уни қайта ишлаб чакана савдода реализация қилиш, шунингдек саноатта етказиб бериш;

сотиб олинмадиган қишлоқ хўжалик хом ашёни ва бошқа маҳаллий хом ашёдан, шунингдек давлат марказлаштирилган тартибда ажратадиган ҳамда хом ашё ва материалларнинг улгуржи савдоси тартибда сотиб олинмадиган хом ашёдан озиқ-овқат маҳсулотлари ва озиқ-овқат моллари ишлаб

Ҳеч ким ва ҳеч нарса унутилмайди

ЎН БИР БАҲОДИР

1982 йилнинг майида ҳарбий ватанпарварлик мавзусида бағишланиб ўтказилган ёзувчиларнинг Бутуниттифоқ иккинчи конференциясида қатнашгандим. Бу анжуман Волгоградда Сталинград жангининг 40 йиллиги муносабати билан уюштирилган эди. Ўн бир баҳодирларнинг меҳмонлари тарихий воқеалар юз берган жойларни, муқаддас ёдгорликларни кўрсатишни ҳам планлаштирилган экан. Азим дарё бўйидаги оламшумул зафар, унинг қатнашчиларидан бири — ёзувчи Михаил Алексеев изоҳлаганидек, ер юзини қозиш вабосидан сақлаб қолганига биринчи бор одамларнинг имонини қўйган эди.

Жойларга сайр чоғида биш туганган автобус олдидан кўшқондан чиқиб машқур, аммо не сабабдандир кўрсатув программасига қиритилмаган қўлдаги ёдгорлик томон бурлиди. Ўй бўлдики, бу Сталинград мудофасининг энг муҳим марралари, ҳал қилувчи ҳужумлар тўғрисида ҳаёқон билан ҳаёқон қилиб борарди. У Перелазовски посёлкига яқинида, катта йўлниң ўнг томонида, икки чакирмача олисдаги тепаликка кўчқилиб эълиториини қаратди. У ерда Ўрта Осиё республикаларидан келган жангчилар хотирасига

«Шарқнинг ўн бир баҳодир» деб номланган ёдгорлик борлигини сўзлаб берди. Азаматлар бир томи қонлари қолгунча олдиди маррада ёв билан олишганлар. Уларнинг номлари ёдгорлик пештоқида — мармар плиталарга мангу ёзиб қўйилган.

Шарқнинг ўн бир баҳодир ҳақида дастлаб эшитган ва билганларим шулар эди. Ўн бир баҳодирлар бу ҳақда қўшимча маълумот олишнинг илоки бўлмади. Ёдимда, улуг рус дарёси бўйида ло-вуллаган дузоҳ оловларини кечиб ўтганлардан бири — шоир Евгений Долматовский-га мажлислар ўртасидаги та-наффус пайтида муножаат этганимда, у 1942 йил кузи-да фронтчи мухбирлар ўрта-сида «Ўн бир баҳодир», ҳу-сусида гап бўлганлигини эс-лади. Шу пайт суҳбатимизни эшитиб турганлардан бири луқма ташлади:

— Сталинград йўлларида ўша оғир пайтларда бунақа катта-кичик қалъалар қўп бўлган, — деди.

Кўп ўтмай бу борадаги изланишларим ўз самараси-ни берди. «Шарқ фарзанд-ларининг жасорати» тўғри-сида матбуотда мақола уч-ратдим. 1942 йил октябр-да «Комсомольская прав-да» газетасининг фронтчи мухбири воқеаларнинг қай-

ноқ изидан бориб, ўша оғир жангнинг қаҳрамонлари ҳа-қида лавҳа ёзган экан. У Сталинградчи довораклар-нинг тенгсиз жасорати мо-надек тўртта сарлаҳақа-ларга ажратилган эди. Бу-лар: «Афсонавий тепалик», «Ҳар бир тигда 30 душман», «Ҳаёт-мамонт жанги», «Ком-сомол қасамиди».

1975 йилда эса мен газе-тада номсиз тепаликдаги жанг қатнашчиларидан би-рининг ҳикоясини ўқиб қолдим. Юқоридаги таассуротлар-менга 45 йил муқаддам бў-либ ўтган воқеаларни эс-ла-ди ва мен уларни қайта жо-лангиршга жазм этдим. Ахир «Комсомольская прав-да» у ердаги жасоратни «Сталинград мудофаси-ни» таассуротларига яна бир қаҳра-монона саҳифа қўйишди» деб бежиз ёзмаган. Сталинград жанги икки юз неча-кундуз бетиним давом этди. Айниқ-са 1942 йилнинг октябр-да ойда жангчиларимиз Волга қирғоғида ва шаҳар бўсаға-сида жанг қилишлари жуда оғир бўлган. Душман тиш-тириги билан қаршилик қўрсатиб, яраланган илондек қўлини қўйди. «Бир из-да матбуотда мақола уч-ратдим. 1942 йил октябр-да «Комсомольская прав-да» газетасининг фронтчи мухбири воқеаларнинг қай-

лар, хорлиққа зор эдилар. Улар орасида коммунистлар ҳам, партизанилар ҳам бор эди. Қўлларига қўни-кечаги-на қурол олган ёшлар ҳам уларга қўшилган эди. Ввод сарқори 5-ўнчи рота комсо-мол президиумининг секре-тар қўрсатилган эди. У пайт-ларда армия комсомол таш-килотлари бошқиларди шу-ндай номлардан. Афсуски, зимистон тун ҳам жангчилар-нинг жонига оро қирмади. Душман вазвод ҳаракатини сезиб қолди. Фашистлар ҳам-да тур қуролларидан ўт чи-қарди. Жангчиларимиз он-а ерни қучиб нажот топдилар. Улар эмаклашиб, яралдор дўстларига мадад беришиб олға силжишарди. Шу зайл-да улар тепаликдаги душ-ман уйсига яқинлашди. Бирдан ана душман пулемёт-лари тарилла бошлади. Бир неча дақиқа ўтди. Қўқис-дан душман истеҳкомга усти-да қаттиқ портлаш юз бер-ди. Абдурахмон Эрдонев от-ган гранаталар аниқ нишон-га бориб тушди. Душман пу-лемётининг овози ўчди. Шу дақиқа жангчиларимиз «Ура» садоси билан олға ташлан-дилар. Шундай қилиб, жанг-говар тошириқнинг бири-ни қисми бақарилиди: ҳарбий устуликка эга бўлган тепа-лик қўлга қиртилди.

Ана шу беаъв жангда улар ўттиз киши эдилар. Штаб хабарисига «115.2» белгиси қўйилган номсиз тепаликда ўн бир киши қириб қолди. Ўн иккинчиси коммунист-ларнинг пункт қўлга қиритил-ганлиги ҳақидаги хабарини етказиш учун батальон шта-бига жўнатган эди.

Мухим манзил — тепа-ликини тунда забот этишдек жанговар вазифа қичик лей-тенант Кабриов вазводчи зо-нага қўйилди. Кеча қорон-ғусида ҳужумга ўтиш даркор эди. Бу олдиди ўнча вазвод бўлиб, аскарлар неча-кундуз тинимсиз олишувларда сил-залари қўриган, нафас рости-

лаш, хорлиққа зор эдилар. Улар орасида коммунистлар ҳам, партизанилар ҳам бор эди. Қўлларига қўни-кечаги-на қурол олган ёшлар ҳам уларга қўшилган эди. Ввод сарқори 5-ўнчи рота комсо-мол президиумининг секре-тар қўрсатилган эди. У пайт-ларда армия комсомол таш-килотлари бошқиларди шу-ндай номлардан. Афсуски, зимистон тун ҳам жангчилар-нинг жонига оро қирмади. Душман вазвод ҳаракатини сезиб қолди. Фашистлар ҳам-да тур қуролларидан ўт чи-қарди. Жангчиларимиз он-а ерни қучиб нажот топдилар. Улар эмаклашиб, яралдор дўстларига мадад беришиб олға силжишарди. Шу зайл-да улар тепаликдаги душ-ман уйсига яқинлашди. Бирдан ана душман пулемёт-лари тарилла бошлади. Бир неча дақиқа ўтди. Қўқис-дан душман истеҳкомга усти-да қаттиқ портлаш юз бер-ди. Абдурахмон Эрдонев от-ган гранаталар аниқ нишон-га бориб тушди. Душман пу-лемётининг овози ўчди. Шу дақиқа жангчиларимиз «Ура» садоси билан олға ташлан-дилар. Шундай қилиб, жанг-говар тошириқнинг бири-ни қисми бақарилиди: ҳарбий устуликка эга бўлган тепа-лик қўлга қиртилди.

Ана шу беаъв жангда улар ўттиз киши эдилар. Штаб хабарисига «115.2» белгиси қўйилган номсиз тепаликда ўн бир киши қириб қолди. Ўн иккинчиси коммунист-ларнинг пункт қўлга қиритил-ганлиги ҳақидаги хабарини етказиш учун батальон шта-бига жўнатган эди.

Хайт-мамонт жанги бўлган пайтларда, ҳатто ундан бир неча йиллар кейин ҳам қан-дай гаройиб мўжизаларни эшитмакчи дейсиз. Қаҳрамон-ларча ҳалок бўлгани ҳақида қорат битилганлар кун-лардан бир кун у дунёдан қайтиб келгандак эсон-омон эканликлари маълум бўлиб қоларди. Хисоб дафтарчада-рига мардларча ҳалок бўл-ганларидан сўнг ушбу орден-ва медаллар берилиб деб эълон қилинганлар ҳам қа-ердиди топилиб қолишар-ди. Абдурахмон Эрдонев ҳаё-тида ҳам ана шундай воқеа юз берди. 28 йил мобайни-да — тенгсиз жанг бўлган ўша тепаликда фақат бир киши тирик қолган, у оғир яра-ланган ва тупроқ остидан тортиб олишган деб юри-шарди. Эҳтимол, бу гаплар-ча 1942 йилда газеталарда бо-силган материал ҳам сабаб бўлганлиги. Ҳа, мармат пли-тадага ўзининг сўнг қўли-ни Байроқ ордени билан тақдирланган ўн бир баҳо-дирнинг исм-шарифлари ра-қам қилинганлиги. Вақтни ра-нганки, 1970 йилда улардан бири тирик эканлиги маъ-лум бўлди. Доворак вазвод командири Михаил Кабриов Қашқадарёнинг узок чека-ларидан «Эрида меҳнат қи-либ юрган экан».

1975 йилда «Правда Вос-тока» газетасида Эрдонев-нинг уруш хотиралари боси-либ чиқди. Ундан бир луқма: «Кўп йиллар ўтган, ўн икки кун тўққовсиз жанг бўлган ўша номсиз тепаликда ме-дан ташқари вазвод коман-дири, кичик лейтенант Миха-ил Кабриов тирик қолганли-

гидан хабар топдим». Қу-ролдорлар учрашди. Улар Волгоградда боришди. Ўттиз йилдан кўп вақт ўтган, қу-ролдор дўстлари абадий уй-қўта кетган ўша тепаликда-ги номлари битилган мармат ёдгорлиги ёнда чўқур сукут сақлашди. Мана баҳодирлар-нинг исм-шарифлари: Бикма-рин Алибеков, Дийёр Аҳме-дов, Боберо Гафоров, Сайпин Мардонов, Худойкул Муса-ев, Сапхон Файезов, Собир Тилеов, Нормурод Ҳаитов, Комил Ҳазрат. Улар ўзбек, қозоқ, озарбайжон халқлар-нинг фарзандлари. Мамаев қўрғонидида Сталинград жанги қаҳрамонларига қў-йилган ёдгорлик ансамбли пештоқида ёзилган сўзлар бугунги кунда тириклар учун даъватдек жарангламоқда: «Биз ҳаётдан беавақт кет-дик, мақсад-муқодинизга етолмадик. Аммо ҳар бири-миз муқаддас она-Ватан ол-дидаги шарафли бурчимизни ҳалол бақардик».

Шу йил қўлдан қўрилари-дан мен Қашқар районидида «Коммунизм йўли» колхоз-га қўнғор қилдим. Бу ер-да кўп йиллардан бери ўша баҳодирлардан бири — Аб-дурахмон Эрдонев яшамоқ-да ва меҳнат қилмоқда. Собит Сталинград мудофаси жанг-чисини Совет Қурулди Қу-чаларининг 70 йиллиги, баҳор байрами, аjoyиб Наврўзи олам билан қизгин қўлтиб, унга сиҳат-саломатлик ва узок-умр тиладим.

А. ТИТЕНСКИЙ,
СССР Журналистлар сою-зининг аъзоси, истетфода-ги подполковник.

ФАРҶОНА ОБЛАСТИ, РИШОН РАЙОНИДА ЎЛКАМИЯДА Совет ҳокимиятини ўрнатган, граждандар ҳамда Улуғ Ва-тан урушларида қаҳрамонлик кўрсатган юртдошларимиз хо-тирасини абадийлаштиришга алоҳида эътибор берилмоқда. СУРАТДА: район марказида Совет ҳокимиятини ўрна-тиш учун жон фидо этганлар хотирасига тикланган ёд-горлик.

«Хўраатли редактор! Менга нисбатан қилинган ноҳақликлар, қаргачан чо-ғида шогирдларидан торган ранку аламларини қў-лига қалам туқмакда, 1952 йили Оренбург педагогика институтини йўлнамаси билан Чинозга ишга келганимда, ёш аялода 35 йил улуг рус тилини ўргатганимда, яна-да ахширок сабоқ бериш учун тоғларни бедор ў-казганимда охи-роқибатда қадардон мактабимдан қу-в-ни бўлишимни йўлламаганим.

Ойида беш киз эдик. Улуғ Ватан урушида қаҳрамон-ларча жон фидо қилган отамиз жасоди Полша ту-ро-ғида дафн этилган. Воқидамиз бизларга ҳам она, ҳам ота бўлди, тўғрисида, ҳақиқат учун курашувчи қилиб тарбияладик, ўқитди. Турмуш ўртоғим — Шайбек Шари-ловчи Валиуллин Чиноз пахта тозалаш заводидида 1936 йилдан бери ишлайди. У оддий ишчидан бош инжине-р даражасига кўтарилди, бир неча марта Афғонистонга бориб, интернационал бурчини бақарди: дўст мала-катдаги корхоналарини қайта тиклашда қатнашди. Фар-зандларимиз Шавкат ва Рафазил — шу заводда инже-

Тўғриси айтсам, Чиноз-да уйдиган гапни ташқарига чиқаришга илоки борица қаршилик қилишди. Шу-нинг учун ҳам редакция тошириғи билан шикоятни текшираётганимда райкомга қақаришди. Бу ерда бўлиб ўтган «ширин» суҳбатлар ҳуусида батафсил тўхтал-моқчи эмасман. Фақат бир нарсани айтмоқчиман: район партия комитети аралашиб ҳал қилган ишнинг қайта қўзғалиши секретарга ҳам, райком партия комиссиса-раисига ҳам ёқмади.

— Уайимиз редакторга те-лефон қилиб қўямиз, — афрона оҳангда деди пропа-ганда ва агитация бўлими му-дирин Виктор Никитич Ким.

Ҳа, голиблар билан тан-қидий оҳангда гаплаганим қи-яни. Чунки улар планларини қўйиллатиб бақаришган (Бу-нинг учун чиновникларга қўлдан-қўл раҳматлар айт-тилд). Лекин инсонийлик, меҳр-оқибат «паша»ларини ҳам бақариш керак-ку! М. С. Горбачев КПСС Марказий Комитетидида урушларда ҳақ сўзларни айтди: «Келин-лар, танқидда ахширок му-носабатда бўлайлик, келин-лар, бир-биримизни ҳурмат қилайлик, айниқса ерлик қилиб қўймайлик».

— Уайимиз редакторга те-лефон қилиб қўямиз, — афрона оҳангда деди пропа-ганда ва агитация бўлими му-дирин Виктор Никитич Ким.

Ҳа, голиблар билан тан-қидий оҳангда гаплаганим қи-яни. Чунки улар планларини қўйиллатиб бақаришган (Бу-нинг учун чиновникларга қўлдан-қўл раҳматлар айт-тилд). Лекин инсонийлик, меҳр-оқибат «паша»ларини ҳам бақариш керак-ку! М. С. Горбачев КПСС Марказий Комитетидида урушларда ҳақ сўзларни айтди: «Келин-лар, танқидда ахширок му-носабатда бўлайлик, келин-лар, бир-биримизни ҳурмат қилайлик, айниқса ерлик қилиб қўймайлик».

— Уайимиз редакторга те-лефон қилиб қўямиз, — афрона оҳангда деди пропа-ганда ва агитация бўлими му-дирин Виктор Никитич Ким.

Ҳа, голиблар билан тан-қидий оҳангда гаплаганим қи-яни. Чунки улар планларини қўйиллатиб бақаришган (Бу-нинг учун чиновникларга қўлдан-қўл раҳматлар айт-тилд). Лекин инсонийлик, меҳр-оқибат «паша»ларини ҳам бақариш керак-ку! М. С. Горбачев КПСС Марказий Комитетидида урушларда ҳақ сўзларни айтди: «Келин-лар, танқидда ахширок му-носабатда бўлайлик, келин-лар, бир-биримизни ҳурмат қилайлик, айниқса ерлик қилиб қўймайлик».

— Уайимиз редакторга те-лефон қилиб қўямиз, — афрона оҳангда деди пропа-ганда ва агитация бўлими му-дирин Виктор Никитич Ким.

Ҳа, голиблар билан тан-қидий оҳангда гаплаганим қи-яни. Чунки улар планларини қўйиллатиб бақаришган (Бу-нинг учун чиновникларга қўлдан-қўл раҳматлар айт-тилд). Лекин инсонийлик, меҳр-оқибат «паша»ларини ҳам бақариш керак-ку! М. С. Горбачев КПСС Марказий Комитетидида урушларда ҳақ сўзларни айтди: «Келин-лар, танқидда ахширок му-носабатда бўлайлик, келин-лар, бир-биримизни ҳурмат қилайлик, айниқса ерлик қилиб қўймайлик».

— Уайимиз редакторга те-лефон қилиб қўямиз, — афрона оҳангда деди пропа-ганда ва агитация бўлими му-дирин Виктор Никитич Ким.

Ҳа, голиблар билан тан-қидий оҳангда гаплаганим қи-яни. Чунки улар планларини қўйиллатиб бақаришган (Бу-нинг учун чиновникларга қўлдан-қўл раҳматлар айт-тилд). Лекин инсонийлик, меҳр-оқибат «паша»ларини ҳам бақариш керак-ку! М. С. Горбачев КПСС Марказий Комитетидида урушларда ҳақ сўзларни айтди: «Келин-лар, танқидда ахширок му-носабатда бўлайлик, келин-лар, бир-биримизни ҳурмат қилайлик, айниқса ерлик қилиб қўймайлик».

— Уайимиз редакторга те-лефон қилиб қўямиз, — афрона оҳангда деди пропа-ганда ва агитация бўлими му-дирин Виктор Никитич Ким.

Ҳа, голиблар билан тан-қидий оҳангда гаплаганим қи-яни. Чунки улар планларини қўйиллатиб бақаришган (Бу-нинг учун чиновникларга қўлдан-қўл раҳматлар айт-тилд). Лекин инсонийлик, меҳр-оқибат «паша»ларини ҳам бақариш керак-ку! М. С. Горбачев КПСС Марказий Комитетидида урушларда ҳақ сўзларни айтди: «Келин-лар, танқидда ахширок му-носабатда бўлайлик, келин-лар, бир-биримизни ҳурмат қилайлик, айниқса ерлик қилиб қўймайлик».

— Уайимиз редакторга те-лефон қилиб қўямиз, — афрона оҳангда деди пропа-ганда ва агитация бўлими му-дирин Виктор Никитич Ким.

нер, механик. Яна бир ўқимиз Марат Совет Армияси сафидида йиғилган бурчини ўтмакда.

Обрў-этибор билан пенсияга чиқиб, ана ўз севган ишимни давом эттириётганимда кутулмаганда бошимга маламатлар ёғилди. Менинг ишлар ёки ишламаслигим масаласи бир неча марта муҳокама қилинди. Қўйган айлари битта эди: гўё мактабда носоғом муҳитини ру-жуға келтириган, собиқ директор Шарофиддин Бур-хоновни ноқува ҳаракатларга рағбатлантирган эмиш-ман. Ўтган йилнинг биринчи сентябрида аниқ директор очмиди-оқчи: «Сизга дарс йўқ», — деди. Район халқ маориф бўлими маориф ходимлари касабаси союзи-област комитети аралашувидан сўнг 10 ноябрдагина ишга тушдим.

Хўраатли редактор, ҳар бир сўзим учун партиявий вилдоним олдиди жавоб беришга, ноҳақ бўлсам, жазо олишга тайёром. Фақат мени асоссиз тўхталардан қў-қаришлар».

(Ветеран ўқитувчи, коммунист Надежда Бакирова Валиуллина шикоятчиди).

Арзнома изидан

МЕҲР-ОҚИБАТНИ УНУТМАНГ, ОДАМЛАР...

Меҳнат ветерани, коммунистни ноҳақ ранжитишгани ва бошқа ҳангомалар хусусида

Тўғриси, Шарофиддин бу-ни кутмаганим. Ҳамидулла-нинг қариношлик туйғусини уйғотмоқчи бўлиди:

— Амманнинг ўғлиман-а, уялмайсанми? Биргалашиб ишлаймиз...

Йўқ, кўнмади. РайОНО-нинг ўша пайтдаги му-дирин Ҳ. Набиев Ҳамидулланинг арзасига қўл қўйиб берди.

Охунбобоев номили 3-ўрта мактаб ўқитувчиси Миср Сиддиқов «Тўшунтириш ха-ти»да:

«1982 йил 14 март кунин мак-табдан чиқиб турган эдим, ол-димга қўшни мактаб ташкилот-чиси Ҳамидулла Пулатов кел-ди. У: «Хозир йиғилишда жи-нингиз Шарофиддин директор бўлди. Айтнинг, бу фикрдан қайтсин. Бизлар билан ишла-масин», — деди».

Илий бўлим му-дирин Носир Норматов (ҳозир дирек-тор) ҳамда унинг турмуш ўр-тоғи, бошланғич партия таш-килот секретари Жамила Норматова ҳам Ш. Бурхо-новни очқи-чирой билан та-бриқлашмади.

Энди шу мактабда қарийб 35 йил рус тили ва адабиёти фанидан дарс берган, мето-дика бирлашмасини бошқар-ган, узок йиллар бошланғич партия ташкилот секретари бўлган Надежда Бакировна-га «бузғунчи», носоғом му-ҳитини вужудга келтирувчи, «директорнинг ҳомийси» қа-би ерликларини ёпишти-рилганлиги сабабларига тўх-талиб ўтайлик.

Очингани айтганда Наде-жда опа назаридан ҳеч нарсани ашириб бўлмасди. Жам-ила Норматовага тегишли дарс соатларини унинг тур-муш ўртоғи Носир Норматов ўтаётганлиги молиявий тар-тибни бузиш эканлиги, ре-визия пайтида анча қўнғил-силиклар чиқиб шикоятчи-лигини ҳам шу Надежда Ба-кировна айтди.

Н. Валиуллина шикоятчи-дан:

«Норматовларга аччиқ га-лим ёқмади. Носир РайОНОга борди. У ерда ҳам хотини ўр-нига дарс ўтишга рухсат бе-ришмади. Шундан бери Жам-ила мени ёмон кўради, райком секретари Т. Х. Оллоберганова-га айтман, деб пўписа қи-лади...»

Ана газетчон, қўриб ту-рибсизки, Н. Валиуллина ва

дан ҳаммамиз эзилмаиз. Ай-ниқса шу мактабда ўқидиган қизларини кўп йиғлашди. Миш-мишлар болалар қабалини ҳам мароқатлантирмоқда».

Мабодо, Ш. Бурхонов хо-тин-қизларни нотўғри йўлга бошлаган бўлса, нега бунини йўлга халқ билмайдик?

Янада қизқирқ гаплар бор. Мактабнинг ҳозирги ди-ректори Носир Норматов-нинг йиғилишдаги сўзидан:

«Директорнинг бунчаланик-а етиб келиш сабабларини, би-ринчидан, партия ва юқори ташкилотлар қарорларини пе-д-коллективга нотўғри (7) та-ли-қин қилганлигида, иккинчидан, партия, комсомол, профсоюз ташкилотларига сўнгиш иш кўрмасдан, фақат Валиуллина маслаҳати билан юрганлигида деб биламан».

Келинг, шу сўзларни таҳ-лил қилиб кўрайлик. Агар собиқ директор «Партия ва юқори ташкилотлар қарор-ларини педколлективга нотўғри та-лиқин қилган экан, нега партом-секретари Н. Норматова лом-мим демади? Н. Валиуллинанинг Шаро-фиддиннинг нотўғри йўлга бошлаганлиги нима учун тў-лиқ исботлар билмайдик?

Хуллас, гапни мухтасар қилсак, район партия коми-тети ҳам, район халқ маориф бўлими ҳам узокни қў-лашмади, шунча йил ҳалол хизмат қилган коммунист Надежда Бакировани ноҳақ ранжитишди. Мактаб дирек-тори унга дарс бермай икки йилдан кўпроқ сарсон қилди.

Н. Валиуллина қандай одам, у ўқитувчиликка чи-дан ҳам номуносибми? Ке-линг, ахшири, холис киши-ларга сўз берайлик:

А. С. Пушкин номили 1-мактаб директори А. Топш-улов сўзидан:

— РайОНО Совети аъзоси-ман, Н. Норматовага нотўғри иш қиллатилганини, Надежда ола-ни ноҳақ ранжитилганини айтдим. Ленин, қулоқ солмади. Маориф ходимлари касаб-асоюз район комитети раисини У. Абдуллаев сўзи-дан:

Норматов Надежда опага дарс бермай меҳнат қонуна-рини бузди. Бунинг учун унга ҳайфсан эълон қилинди. Энг муқаддас жойда миш-мишлар-га йўл қўйилганлиги албатта ахши эмас.

3-ўрта мактаб ўқитувчиси Камол Ашуров сўзидан:

— Мен Надеждадан у ишга келган йилдан биламан. Жо-нулар, билимдон ўқитувчи.

Шу мактаб ўқитувчиси Миср Сиддиқов сўзидан:

— Надежда Бакировна бизга рус тили ва адабиётдан дарс берган. Кейинчалик 20 йил бизга ишлаганини, у ташки-лотчи, гайратли коммунист.

Қисқаси, районда Надежда Бакировани билимдон ўқи-тувчи, ҳалол, пок, диниатли инсон сифатида билишди. Шундай одамнинг шаънини қорайтириш, Шарофиддинни тухмат гаплар билан довлар-тиш ишга керак эди? Бу-ни аниқ билмаймиз. Лекин бир нарсани очқи-равшан айта оламиз: мактабда ҳам, районда ҳам меҳр-оқибат, қадр-қиммат унутиб қўйил-моқда. Район раҳбарлар мактабдан қувғин қилинган, асоссиз ранжитилган икки коммунист билан бирор мар-та ҳам юзма-юз суҳбатлаш-мадилар. Ш. Бурхонов сал-кам 40 кун РайОНОга иш сўраб келди. Надежда Баки-ровна кескайган чоғида ўз шогирдларидан ранж-алам тортиди.

Инсон омили биринчи ўринга қўйилган ҳозирги пайтдаги бу ҳангомалар биз-ни ажаблантиради. Одамлар, меҳр-оқибатни унутманг, бир-бирларингизга ёмон ер-лиқ ёпиштиришга, шикоят-манг, деб қитиб қилимиз келади...

Эсон ҚОСИМОВ.

Келинг, шу сўзларни таҳ-лил қилиб кўрайлик. Агар собиқ директор «Партия ва юқори ташкилотлар қарор-ларини педколлективга нотўғри та-лиқин қилган экан, нега партом-секретари Н. Норматова лом-мим демади? Н. Валиуллинанинг Шаро-фиддиннинг нотўғри йўлга бошлаганлиги нима учун тў-лиқ исботлар билмайдик?

Хуллас, гапни мухтасар қилсак, район партия коми-тети ҳам, район халқ маориф бўлими ҳам узокни қў-лашмади, шунча йил ҳалол хизмат қилган коммунист Надежда Бакировани ноҳақ ранжитишди. Мактаб дирек-тори унга дарс бермай икки йилдан кўпроқ сарсон қилди.

Н. Валиуллина қандай одам, у ўқитувчиликка чи-дан ҳам номуносибми? Ке-линг, ахшири, холис киши-ларга сўз берайлик:

А. С. Пушкин номили 1-мактаб директори А. Топш-улов сўзидан:

— РайОНО Совети аъзоси-ман, Н. Норматовага нотўғри иш қиллатилганини, Надежда ола-ни ноҳақ ранжитилганини айтдим. Ленин, қулоқ солмади. Маориф ходимлари касаб-асоюз район комитети раисини У. Абдуллаев сўзи-дан:

Норматов Надежда опага дарс бермай меҳнат қонуна-рини бузди. Бунинг учун унга ҳайфсан эълон қилинди. Энг муқаддас жойда миш-мишлар-га йўл қўйилганлиги албатта ахши эмас.

3-ўрта мактаб ўқитувчиси Камол Ашуров сўзидан:

— Мен Надеждадан у ишга келган йилдан биламан. Жо-нулар, билимдон ўқитувчи.

Шу мактаб ўқитувчиси Миср Сиддиқов сўзидан:

— Надежда Бакировна бизга рус тили ва адабиётдан дарс берган. Кейинчалик 20 йил бизга ишлаганини, у ташки-лотчи, гайратли коммунист.

Қисқаси, районда Надежда Бакировани билимдон ўқи-тувчи, ҳалол, пок, диниатли инсон сифатида билишди. Шундай одамнинг шаънини қорайтириш, Шарофиддинни тухмат гаплар билан довлар-тиш ишга керак эди? Бу-ни аниқ билмаймиз. Лекин бир нарсани очқи-равшан айта оламиз: мактабда ҳам, районда ҳам меҳр-оқибат, қадр-қиммат унутиб қўйил-моқда. Район раҳбарлар мактабдан қувғин қилинган, асоссиз ранжитилган икки коммунист билан бирор мар-та ҳам юзма-юз суҳбатлаш-мадилар. Ш. Бурхонов сал-кам 40 кун РайОНОга иш сўраб келди. Надежда Баки-ровна кескайган чоғида ўз шогирдларидан ранж-алам тортиди.

Инсон омили биринчи ўринга қўйилган ҳозирги пайтдаги бу ҳангомалар биз-ни ажаблантиради. Одамлар, меҳр-оқибатни унутманг, бир-бирларингизга ёмон ер-лиқ ёпиштиришга, шикоят-манг, деб қитиб қилимиз келади...

Эсон ҚОСИМОВ.

Келинг, шу сўзларни таҳ-лил қилиб кўрайлик. Агар собиқ директор «Партия ва юқори ташкилотлар қарор-ларини педколлективга нотўғри та-лиқин қилган экан, нега партом-секретари Н. Норматова лом-мим демади? Н. Валиуллинанинг Шаро-фиддиннинг нотўғри йўлга бошлаганлиги нима учун тў-лиқ исботлар билмайдик?

Хуллас, гапни мухтасар қилсак, район партия коми-тети ҳам, район халқ маориф бўлими ҳам узокни қў-лашмади, шунча йил ҳалол хизмат қилган коммунист Надежда Бакировани ноҳақ ранжитишди. Мактаб дирек-тори унга дарс бермай икки йилдан кўпроқ сарсон қилди.

Н. Валиуллина қандай одам, у ўқитувчиликка чи-дан ҳам номуносибми? Ке-линг, ахшири, холис киши-ларга сўз берайлик:

А. С. Пушкин номили 1-мактаб директори А. Топш-улов сўзидан:

— РайОНО Совети аъзоси-ман, Н. Норматовага нотўғри иш қиллатилганини, Надежда ола-ни ноҳақ ранжитилганини айтдим. Ленин, қулоқ солмади. Маориф ходимлари касаб-асоюз район комитети раисини У. Абдуллаев сўзи-дан:

Норматов Надежда опага дарс бермай меҳнат қонуна-рини бузди. Бунинг учун унга ҳайфсан эълон қилинди. Энг муқаддас жойда миш-мишлар-га йўл қўйилганлиги албатта ахши эмас.

3-ўрта мактаб ўқитувчиси Камол Ашуров сўзидан:

— Мен Надеждадан у ишга келган йилдан биламан. Жо-нулар, билимдон ўқитувчи.

Шу мактаб ўқитувчиси Миср Сиддиқов сўзидан:

— Надежда Бакировна бизга рус тили ва адабиётдан дарс берган. Кейинчалик 20 йил бизга ишлаганини, у ташки-лотчи, гайратли коммунист.

Қисқаси, районда Надежда Бакировани билимдон ўқи-тувчи, ҳалол, пок, диниатли инсон сифатида билишди. Шундай одамнинг шаънини қорайтириш, Шарофиддинни тухмат гаплар билан довлар-тиш ишга керак эди? Бу-ни аниқ билмаймиз. Лекин бир нарсани очқи-равшан айта оламиз: мактабда ҳам, районда ҳам меҳр-оқибат, қадр-қиммат унутиб қўйил-моқда. Район раҳбарлар мактабдан қувғин қилинган, асоссиз ранжитилган икки коммунист билан бирор мар-та ҳам юзма-юз суҳбатлаш-мадилар. Ш. Бурхонов сал-кам 40 кун РайОНОга иш сўраб келди. Надежда Баки-ровна кескайган чоғида ўз шогирдларидан ранж-алам тортиди.

Инсон омили биринчи ўринга қўйилган ҳозирги пайтдаги бу ҳангомалар биз-ни ажаблантиради. Одамлар, меҳр-оқибатни унутманг, бир-бирларингизга ёмон ер-лиқ ёпиштиришга, шикоят-манг, деб қитиб қилимиз келади...

Эсон ҚОСИМОВ.

Келинг, шу сўзларни таҳ-лил қилиб кўрайлик. Агар собиқ директор «Партия ва юқори ташкилотлар қарор-ларини педколлективга нотўғри та-лиқин қилган экан, нега партом-секретари Н. Норматова лом-мим демади? Н. Валиуллинани